

VANTAAN KAUPUNKI TALOUSSUUNNITELMAN LAADINTAOHJE 2023-2026

Kaupunginhallitus 23.5.2022

Sisällys

1	Taloussuunnitelman 2023–2026 valmistelun lähtökohdat	1
1.1	Taloussuunnitelman lähtökohdat.....	1
1.2	Vantaan toimielinrakenne ja organisaatio 1.1.2023 alkaen.....	1
1.3	Toimintaympäristön muutokset	4
1.3.1	Väestöennuste.....	4
1.3.2	Yleiset talousnäkymät.....	4
1.3.3	Kuntatalouden kehitys.....	5
1.4	Taloussuunnitelman laadintaa ohjaavia periaatteita.....	6
1.4.1	Taloussuunnitelman laadinnan lähtökohdat	6
1.4.2	Taloussuunnitelman laadintaa sekä seurantaa koskeva lainsäädäntö	7
1.4.3	Toimintaa kuvaavien tietojen avaaminen julkisiksi	8
1.4.4	Ilmiöpohjainen ja osallistuva budjetointi	8
1.5	Riskienhallinta.....	9
2	Kaupunkistrategian 2022–2025 toteuttaminen	10
2.1	Strategiatyön malli	10
2.1.1	Raportointi ja seuranta.....	11
2.1.2	Strategiateemat	11
2.1.3	Strategiaa toteuttavat ohjelmat	11
2.2	Sitovat tavoitteet	11
2.3	Toimialojen tavoitteet.....	12
2.4	Toiminnan kuvaus ja toimintaympäristön muutokset	12
2.5	Laadunarviointi ja kehittäminen.....	13
2.6	Yhteenveto toimialojen käyttötalousosan sisällöstä.....	13
3	Henkilöstö- ja koulutussuunnitelman laadintaohje 2023–2026	14
3.1	Suunnitelman lähtökohdat ja tarkoitus.....	14
3.2	Henkilöstö- ja koulutussuunnitelman laatiminen ja kokoaminen	14
3.2.1	Henkilöstö- ja henkilöstömenosuunnitelman laatiminen	15
3.2.2	Koulutussuunnitelman laatiminen.....	15
3.2.3	Suunnitelmien kokoaminen ja käsittely.....	16
3.2.4	Suunnitelmien seuranta sekä tehtäviin ja virkoihin liittyvät muutokset	16
4	Taloussuunnittelun tehtävät ja periaatteet.....	18
4.1	Taloussuunnittelun tehtävät	18
4.2	Taloussuunnittelun periaatteet	18
4.2.1	Talousarvion tuottavuutta ja vaikuttavuutta kuvaavat tunnusluvut	19
4.2.2	Käyttötalouden budjetointiohjeet	20
4.2.3	Sisäinen vuokra ja toimitilojen tarkistaminen.....	24
4.2.4	Projektien budjetointi ja seuranta	24
4.2.5	Suunnitelman mukaiset poistot	24

4.2.6	Arvonlisävero	25
4.2.7	Taloussuunnitelmavuosien 2024–2026 budjetointi	25
4.2.8	Toimialojen taloussuunnitelmien tarkistaminen	26
4.3	Investoinnit	26
4.3.1	Investointiosan hankeryhmät	27
4.3.2	Toimitilainvestointien valmistelu	27
4.4	ICT-investointien ja tietohallinnon käyttötalouden talousarvioesityksen valmistelu	28
4.5	ICT-investoinnit.....	29
4.6	Käyttötalous	29
4.6.1	ICT-käyttötalous.....	29
4.6.2	Tukea valmisteluun ICT-asiakkuus- / kehitys- / palvelupäälliköiltä.....	30
5	Konserni kunnan talousarviossa	30
5.1	Konsernin vastuut ja velvoitteet.....	31
5.2	Tytäryhteisöille asetettavat tavoitteet	31
6	Budjetointijärjestelmä.....	32
6.1	Järjestelmän rakenne.....	32
6.1.1	Talousarvion laadinta SAP-järjestelmässä	32
6.1.2	Henkilöstömenosuunnittelun tiedot	33
6.2	Suunnitteluhierarkian ylläpito	33
7	Liitteet	34

Lisätietoja:

- Luku 2: Vesa Kokkonen 050 318 1582 ja Antti Torkkeli 050 318 1586
- Käyttötalousosa: Teija Oras 050 314 5084 ja Päivi Kandolin 040 626 7613
- Sisäisen vuokran budjetointi: Kts. luku 4.2.3
- Käyttäjäpalvelujen (ateria-, siivous-, vahtimestari- ja turvallisuuspalvelut) budjetointi: Sirpa Viinikari-Kauria 043 826 6495
- Toimitilainvestoinnit sekä investointien käyttötalousvaikutukset: Risto Adler 050 302 2919
- Tietojärjestelmähankkeet: Jarkko Karjalainen 043 825 6305
- SAP budjetointijärjestelmä: Teija Oras 050 314 5084

1 Taloussuunnitelman 2023–2026 valmistelun lähtökohdat

1.1 Taloussuunnitelman lähtökohdat

Taloussuunnitelman laadintaohje on rakennettu edellisten vuosien kaltaisen ohjeistuksen mukaisesti. Ohjeeseen on sisällytetty kuntaliiton 2022 keväällä päivitetyn kunnan ja kuntayhtymän talousarvio ja suunnitelman laadinnan suositukseen tulleet päivitykset. Talousarvion käsittelyn aikataulussa on palattu yhden vuoden poikkeaman jälkeen tuttuun aikatauluun, jossa kaupunginvaltuusto päättää talousarviosta ja -suunnitelmasta marraskuun puolen välin tienoilla.

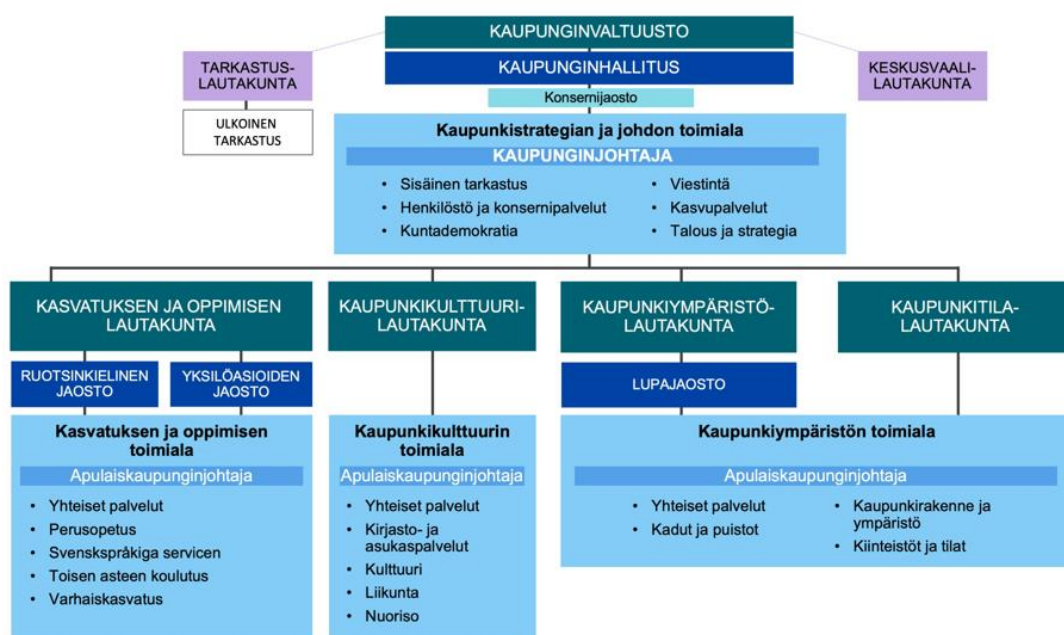
Tämänhetkiseen taloudelliseen tilanteeseen vaikuttavat monet asiat ja epävarmuustekijät. Covid19-koronavirus on todennäköisesti tullut jäädäkseen ja sen aiheuttamien rajoitustoimenpiteiden seuraukset ovat kauaskantoisia. Hoito- ja palveluvelan korjaaminen ei ole nopea toimenpide ja sen vuoksi kaupungilla hyväksyttiin koronan toipumissuunnitelma 2021–2023 syksyllä 2021. Ukrainan sodan myötä asetetut taloudelliset pakotteet ja niiden vastapakotteen sekä voimakkaasti kiihtynyt inflaatio kasvattavat epävarmuustekijöitä laajemmaltikin. Vuoden 2023 alusta voimaan astuva hyvinvointialueuudistus muuttaa koko kuntakenttää.

1.2 Vantaan toimielinrakenne ja organisaatio 1.1.2023 alkaen

Vantaa-Kerava hyvinvointialue aloittaa toiminnan 1.1.2023 alkaen. Taloussuunnitelma 2023–2026 laaditaan tuolloin voimaan tulevan organisaation mukaisille toimialoille.

Kuva 1: Organisaatio 1.1.2023 alkaen

Toimielinrakenne 1.1.2023 alkaen

Talouden vuosikello 2022

Taloussuunnitelman laadinnan keskeisimpiä päivämääriä. Tarkennettu aikataulu liitteessä 1a.

	<u>Pvm</u>
Maaliskuu	
Kaupunginvaltuuston iltakoulu; toimintaympäristöanalyysit toimialoittain	17.3.2022
Huhtikuu	
Toimialojen kehysneuvottelut	6.-26.4.2022
Toukokuu	
Kaupunginvaltuuston iltakoulu, toimialojen seminaariesitykset + pave	5.5.2022
Kaupunginvaltuuston seminaari (2 päivää)	12.-13.5.2022
Kaupunginhallitus; taloussuunnitelman laadintaohjeen käsittely	23.5.2022
Kaupunginvaltuuston lähetekeskustelu	23.5.2022
Kesäkuu	
Kaupunginhallitus; kehyspäättös	6.6.2022
Kaupunginvaltuusto; kh:n kehyspäättös tiedoksi	20.6.2022
Elokuu	
Toimialojen budjettineuvottelut (sis. alustavat toimialan talousarviotekstit)	
Kaupunkistrategian ja johdon toimiala	9.8.2022
Kasvatuksen ja oppimisen toimiala	10.8.2022
Kaupunkikulttuurin toimiala	17.8.2022
Kaupunkiympäristön toimiala	24.8.2022
Kaupunginvaltuuston seminaari (1 päivää)	25.8.2022
Syyskuu	
Lautakuntakäsittelyt, viikko 37–38	
Kasvatuksen ja oppimisen lautakunta	12.9.2022
Kaupunkikulttuurilautakunta	13.9.2022
Kaupunkiympäristölautakunta	20.9.2022
Kaupunkitilalautakunta	21.9.2022
Toimielimen talousarvioesityksen materiaalit talousohjaukseen	Ennen ltk käsittelyä
Kaupunginhallitus, kaupunkitasoisen palveluverkkosuunnitelman 2022–2031 käsittely	19.9.2022
Kaupunginvaltuuston iltakoulu; yhtiöesittelyt	22.9.2022
Lokakuu	
Kaupunginjohtajan talousarvioesitys (YTR, lehdistö, TS-info 1)	3.10.2022
TS-info 2; toimialojen TS-esitykset, investointiesittelyt	6.10.2022
Kaupunginvaltuusto, kaupunkitasoisen palveluverkkosuunnitelman 2022–2031 hyväksyminen	10.10.2022
Valtuustoryhmät palauttavat talousarviota koskevat selvityspyynnöt	12.10.2022
Toimialojen vastaukset selvityspyyntöihin julkaistaan Extranetissä	18.10.2022
Valtuustoryhmät palauttavat muutosesitykset talousarvioon (korilista)	24.10.2022
Kommentit korilistan muutospyyntöistä toimialoilta talousohjaukseen	26.10.2022
Koonti muutospyyntöistä lähetetään neuvottelijoille (korilista)	28.10.2022
Marraskuu	
Valtuustoryhmien välinen TS-neuvottelu	31.10.-1.11.2022
Kaupunginhallituksen TS 2023-2026 esitys	1.11.2022
Joulukuu	
Kaupunginvaltuusto; TS 2023 - 2026 päätös, veroprosenttipäätös	14.11.2022
Tammikuu	
Käyttösuunnitelmat 2023 kaupunginhallituksessa	

1.3 Toimintaympäristön muutokset

1.3.1 Väestöennuste

Väestöennuste laaditaan vuosittain. Sitä tehtäessä otetaan huomioon edellisten vuosien väestökehitys ja arvioidaan tulevan kehityksen suuntaa. Koko kaupungin tasolla ennuste ulottuu vuoteen 2045 ja kaupunginosatasolla vuoteen 2032. Väestöennuste tehdään sen jälkeen, kun Kaupunkiympäristön toimiala on valmistellut vuoden 2022 asuntorakentamisennusteen ja kaikki vuotta 2021 koskevat väestörakenne- ja väestömuutostiedot on saatu Tilastokeskuksesta.

Väestöennuste antaa kehitysnäkymän, jonka avulla toimialat voivat mitoittaa palvelunsa ja niiden vaatimat kustannukset kaupungin taloussuunnitelmassa ja varautua myös suunnitelmaa pidemmällä aikavälillä väestörakenteessa ja -määrässä tapahtuvien muutosten edellyttämiin kustannusmuutoksiin. Väestöennusteen keskeisimmät taulukot ovat käytettävissä heinäkuussa ja ne julkaistaan elo-syyskuussa osoitteessa:

<https://www.vantaa.fi/fi/kaupunki-ja-paatoksenteko/tietoa-vantaasta/tilastot-ja-tutkimukset/vaesto-ja-ennuste>

Vuoden 2023 talousarviota ja vuosien 2023–2026 taloussuunnitelmaa laadittaessa otetaan lisäksi huomioon kunnassa asuvan ruotsinkielisen väestön määrä ja ikärakenteen kehitys siten kuin se on ennustettu "Vantaan väestöennuste 2021. Ruotsinkielisen väestön ennuste" -raportissa, ja vieraskielisen väestön määrä, ikärakenteen ja kieliryhmittäisen rakenteen kehitys siten kuin se on ennustettu "Helsingin seudun vieraskielisen väestön ennuste 2018–2035" -raportissa. Molemmat raportit ovat käytettävissä samassa osoitteessa kuin yleinen väestöennustekin.

1.3.2 Yleiset talousnäkymät

Talouden ennustaminen vaikeutui Venäjän aloitettua hyökkäyssodan 24.2.2022 Ukrainassa. Ennen sodan alkua Suomen talous oli nopeasti toipumassa koronapandemian aiheuttamasta notkahduksesta. Talousennusteiden lähtökohtana on tällä hetkellä se, että talouskasvu jatkuu edelleen, mutta hidastuu selvästi. Sodan lisäksi epävarmuutta aiheuttaa kuitenkin myös se, ettei koronapandemia suinkaan ole vielä ohi. Näin ollen talouteen liittyy huomattavaa epävarmuutta.

Suomen talous kasvoi helmikuussa 2022 vuoden takaisesta 2,9 prosenttia Tilastokeskuksen mukaan. Huhtikuussa valtionvarainministeriö ennusti vuodelle 2022 kasvua 1,5 prosenttia. Talousennusteet ovat laskeneet huomattavasti verrattuna loppuvuodesta 2021 laadittuihin ennusteisiin Ukrainan sodan seurauksena. Kasvun oletetaan jatkuvan suhteellisen tasaisena myös tulevana vuosina. Vuodelle 2023 ennustetaan 1,7 prosentin kasvua ja vuodelle 2024 1,5 prosentin kasvua. VM:n ennuste olettaa, että Venäjälle säädetyt pakotteet ja Venäjän vastapakotteet tulevat pysymään ennallaan.

Työllisyyskehitys on ollut positiivista. Työllisyysasteen trendiluku oli Tilastokeskuksen mukaan helmikuussa 2022 74,4 prosenttia. Tämä on ennätyksellinen taso. VM:n ennuste olettaa, että työllisyyden parantuminen hidastuu alkuvuonna, mutta jatkuu kuluvana ja tulevana vuosina.

IMF ennustaa euroalueelle kasvua 2,8 prosenttia vuonna 2022. Ennuste huomioi Ukrainan sodan vaikutukset, jotka ovat Euroopalle muuta maailmaa merkittävämmät. Sota rajautuu EU:n itärajalle ja epävarmuuden kasvamisen lisäksi sodan vaikutukset kohdistuvat EU:n raaka-aineiden saatavuuteen sekä mm. logistiikkaan enemmän kuin muualle maailmaan.

Yhdysvaltojen kasvuksi ennustetaan 3,0 prosenttia, joka tarkoittaa kasvun hidastumista. IMF ennustaa Kiinalle vain 4,4 prosentin kasvua, mikä olisi historiallisen matala. Kiinan haasteena on se, että se jatkaa covid19-pandemian hallinnassa laajoja sulkua, mikä vaikuttaa myös talouteen. Koska Kiina on keskeinen teollinen toimija, vaikuttavat sulut mm. komponenttien saatavuuteen muuallakin maailmassa.

Merkittävän haasteen taloudelle muodostaa kiihtyvä inflaatio. Inflaatiota ajaa ylöspäin moni asia yhtä aikaa. Inflaatio oli jo nousussa ennen Venäjän hyökkäystä. Tähän vaikutti globaalin talouden nopea elpyminen covid19-kriisin jälkeen ja mm. tuotantoketjujen katkeamisesta aiheutuneet ongelmat. Esimerkiksi elektroniikkateollisuutta on laajasti häirinnyt pula komponenteista. Venäjän hyökkäys Ukrainaan helmikuussa kiihdytti inflaatiota entisestään. EU, Yhdysvallat ja useat muut valtiot säätivät Venäjälle taloudellisia pakotteita. Tämä on sysännyt kasvuun niiden tuotteiden hinnat, joita tuodaan Venäjältä, Valko-Venäjältä tai Ukrainasta. Näiden saatavuus on heikentynyt suoraan joko sodan takia, sanktioiden takia tai markkinat ovat ennakoineet tulevia sanktioita. Jälkimmäinen tarkoittaa etenkin sitä, että EU pyrkii irtautumaan venäläisestä energiasta, mikä on nostanut välittömästi niin maakaasun kuin öljyn hintaa. Laajemminkin energian hinta on nousussa. Toinen merkittävästi inflaatiota ajava asia ovat elintarvikkeet. Venäjä ja Ukraina on erittäin suuria elintarvikkeiden tuottajia ja viejiä. Tämän lisäksi Venäjä on erittäin suuri lannoitteiden ja niiden raaka-aineiden viejä.

Suomen inflaatio on noussut 5,8 prosenttiin, euroalueen inflaatio on 7,4 prosenttiin ja USA:n 8,5 prosenttiin. Nämä ovat poikkeuksellisen korkeita lukuja huomioiden, että pitkään esimerkiksi euroalueen inflaatio ei yltänyt Euroopan keskuspankin tavoittelemaan 2 prosentin tasoon. Talousennusteet olettavat toistaiseksi, että korkea inflaatiotaso jää lyhytaikaiseksi. Tämä kuitenkin edellyttää, etteivät inflaatio-odotukset ja niihin perustuvat palkkavaatimukset lähde nopeaan nousuun.

Inflaation nousulla on useita seurauksia, mistä merkittävin on korkojen nousu. USA:n keskuspankki on jo aloittanut korkojen nostot ja Euroopan keskuspankin odotetaan seuraavan perässä. Koronnousuilla on luonnollisesti vaikutusta talouden kehitykseen. Esimerkiksi julkistaloudet ovat velkaantuneet monissa Euroopan maissa korona-elvytyksen takia.

Kokonaisuudessaan talouden ennustamiseen liittyy tällä hetkellä useita epävarmuustekijöitä. Tämä heijastuu siihen, että luottamus talouteen on heikentynyt nopeasti. Esimerkiksi Suomessa kuluttajien luottamuksen saldoluku painui -10,5 tasolle maaliskuussa. Indeksien pitkän ajan keskiarvo on -1,7. Kuluttajien luottamus painui etenkin Suomen talouden osalta, luottamus omaan talouteen säilyi parempana.

1.3.3 Kuntatalouden kehitys

Taloukasvu hidastuu vuonna 2022, mutta julkinen talous kohenee vielä noususuhdanteen jälkilämmössä. Monet veropohjat kasvavat kohtuullisesti ja koronaviruspandemian vuoksi tehtävien tukitoimien määrä pienenee entisestään. Julkisen talouden rahoitusaseman koheneminen kuitenkin pysähtyy ja alijäämä alkaa jälleen kasvaa. Julkisen talouden menot ja tulot ovat rakenteellisesti epätasapainossa mm. väestön ikääntymisen johdosta.

Kuntatalouden toimintamenojen kasvun arvioidaan hidastuvan noin 1,8 prosenttiin vuonna 2022. Menojen kasvua ylläpitävät väestön ikääntymisestä johtuva sosiaali- ja terveydenhuoltomenojen kasvu, hoito- ja palveluvelan purkaminen sekä pääministeri Marinin hallitusohjelman mukaiset kuntien tehtävien laajennukset, joiden kustannukset nousevat vuosittain. Koronaepidemian aiheuttamia menoja on sisällytetty ennusteeseen saman verran kuin hybridistrategian torjuntaan budjetoituja 1,6 mrd. valtionavustuksia jäi viime vuodelta käyttämättä eli noin 500 milj. euroa. Koronaviruksen edellyttämien suojautumis- ja torjuntatoimien kustannusten ja niitä vastaavan rahoituksen on oletettu kehitysarviossa olevan vuonna 2022 yhtä

suuret. Lisäksi uusia menoja muodostuu Ukrainan sotaa pakenevista, joista syntyviä kuluja hallitus on sitoutunut korvaamaan kunnille.

Vuosi 2023 on hyvin poikkeuksellinen kuntataloudessa niin menojen kuin tulojenkin kehityksen osalta, sillä sote-uudistuksen seurauksena kuntien toiminnan kustannukset vähenevät ja käyttötalousmenoista siirtyy pois noin puolet. Toimintamenojen arvioidaan alenevan 54 prosenttia vuonna 2023. Toimintamenojen laskua kiihdyttää sote- ja pelastustehtävien poistumisen lisäksi hallituskauden päätyminen, jonka seurauksena useita määräaikaista toimia päättyy. Toisaalta Ukrainasta sotaa paenneiden ihmisten auttamiseen tarvittavien panostusten arvioidaan kasvavan muun muassa varhaiskasvatuksen ja perusopetukseen valmistavan opetuksen tarpeen kasvun vuoksi.

Vuosina 2024–2026 kuntatalouden toimintamenot kasvavat keskimäärin 2,3 prosenttia vuodessa. Toimintamenojen kasvu aiheutuu pääasiassa hintojen noususta. Kuntien kustannuskehitystä kuvaavan peruspalvelujen hintaindeksin muutos on keskimäärin 2,6 prosenttia vuodessa. Sote-uudistuksen jälkeen kuntatalouden kustannuksista suurin osa syntyy varhaiskasvatuksen sekä koulutuksen järjestämisestä.

Kuntatalouden menot pysyvät koko tarkastelujaksolla 2022–2026 hieman tuloja suurempina lukuun ottamatta vuotta 2023, jolloin sote-uudistuksen kuntien verotuloja leikkaava vaikutus ei näy vielä täysimääräisesti kunnallis- ja yhteisöverotuloissa. Kuntataloudessa tuottavuutta ja tehokkuutta lisäävien rakenteellisten uudistusten tarve säilyy sote-uudistuksen jälkeenkin, sillä menojen ja tulojen välillä on rakenteellinen epätasapaino. Sote- ja pelastustoimen palveluiden siirtyessä hyvinvointialueille kuntien mahdollisuudet tasapainottaa talouttaan menoja sopeuttamalla kaventuvat. Samanaikaisesti investointitarpeet pysyvät kuitenkin muuttoliikkeen ja rakennuskannan iän vuoksi mittavina.

Koronapandemian vaikutukset näkyvät yhä Vantaan työttömyysasteessa. Vantaan työttömyysaste oli maaliskuussa 2022 11,3 prosenttia ollen toiseksi korkein kuuden suurimman kaupungin joukossa. Työttömänä oli maaliskuun 2022 lopussa lähes 14 300 henkeä. Erityisen hitaasti on laskenut pitkäaikaistyöttömyys, jossa vasta vuoden 2022 alussa päästiin laskuuralle. Vantaalla näkyy edelleen voimakkaasti pandemian vaikutukset lentoliikenteessä ja siihen liittyvissä toiminnoissa. Ukrainan sodan aiheuttaman pakotetilanteen vuoksi suomalaiset lentoyhtiöt eivät voi toistaiseksi lentää Venäjän ilmatilan kautta Aasiaan, joka heikentää mm. Finnairin toipumista pandemian vaikutuksista.

1.4 Taloussuunnitelman laadintaa ohjaavia periaatteita

1.4.1 Taloussuunnitelman laadinnan lähtökohdat

Taloussuunnitelman 2023–2026 keskeisenä lähtökohtana on 1.2.2022 voimaan tullut kaupunkistrategia 2022–2025. Vantaan tuottavuus- ja kasvuohjelma 2021–2025 hyväksyttiin vuoden 2021 alussa. Ohjelman tavoitteena on parantaa kaupungin taloustilannetta siten, että vuonna 2023 käyttötalous olisi tasapainossa ja tilikausi ylijäämäinen.

Talouden tasapainoa mitataan ohjelmassa vuosikatteen kautta ja tavoitteena on nostaa vuosikatetta vuosittain siten, että vuonna 2025 se olisi vähintään 130 milj. euroa. Kaupungin investoinneille on asetettu strategiakaudelle 600 milj. euron menokatto. Myös kaupunkikonsernin lainakannalle asetetaan enimmäistavoitetaso. Mahdollinen Vantaan ratikan rakentaminen voi kasvattaa investointimenoja sekä kaupungin ja kaupunkikonsernin lainakantoja em. tasoja korkeammaksi. Taloustavoitteita voidaan arvioida uudelleen, jos taloudellisessa toimintaympäristössä tapahtuu muita olennaisia muutoksia.

Taloussuunnitelman kehysten laadintaan vaikuttavat edelleen koronakriisin aiheuttamat negatiiviset talousvaikutukset, Ukrainan sodan talousvaikutukset sekä hyvinvointialueuudistus. Koronan jättämän hoito- ja palveluvelan kattamiseksi kaupungissa laadittiin toipumissuunnitelma 2021–2023. Talouden ennustetaan kasvavan hyvin maltillisesti lähivuosina. Vantaan työttömyys kääntyy laskuun hitaammin, kuin muissa suurissa kaupungeissa. Vuonna 2022 inflaatio on korkea ja vuonna 2023 sen ennakoidaan laskevan 2,1 %. Heikko työllisyystilanne ja kasvava syrjäytyneisyys aiheuttaa haasteita tulevina vuosina. Verotulokehitys ei palaudu aiemmalle uralleen vaan lähtee kasvuun alemmalta uralta. Tulevat vuodet edellyttävät siis edelleen Vantaan omia rajoittamistoimenpiteitä ja tiukkaa taloussuunnitelmaa.

Taloussuunnitelma laaditaan luvussa 1.2 esitetyn organisaation mukaisille toimialoille, palvelualueille, ja yhteisille palveluille. Kaupunginhallitus päättää 6.6.2022 kokouksessaan vuoden 2023 talousarvion käyttötalouden ja investointien laadintakehysten. Kehyspäättös tehdään toimialoille käyttötalouden osalta toimintatuottojen ja -menojen sekä investointien osalta. Toimialojen tulee laatia taloussuunnitelmansa tämän kehyspäättöksen linjausten mukaisesti.

1.4.2 Taloussuunnitelman laadintaa sekä seuranta koskeva lainsäädäntö

Kuntalain 14 § mukaan valtuusto vastaa kunnan toiminnasta ja taloudesta. Valtuuston tulee päättää kuntastrategiasta, talousarviosta ja taloussuunnitelmasta, omistajaohjauksen periaatteista, varallisuuden hoidon sekä rahoitus- ja sijoitustoiminnan perusteista, takaussitoumuksen tai muun vakuuden antamisesta toisen velasta sekä sisäisen valvonnan ja riskien hallinnan perusteista. Valtuuston tulee päättää myös kunnan liikelaitokselle asetettavista toiminnan ja talouden tavoitteista. Vantaalta siirtyy hyvinvointialueelle molemmat nykyiset liikelaitokset.

Kuntalain 110 §:n mukaan valtuuston on vuoden loppuun mennessä hyväksyttävä kunnalle seuraavaksi kalenterivuodeksi talousarvio ottaen huomioon kuntakonsernin talouden vastuut ja velvoitteet. Talousarvion hyväksymisen yhteydessä valtuuston on hyväksyttävä myös taloussuunnitelma kolmeksi tai useammaksi vuodeksi (suunnitelmakausi). Talousarviovuosi on taloussuunnitelman ensimmäinen vuosi.

Talousarvio ja -suunnitelma on laadittava siten, että ne toteuttavat kuntastrategiaa ja edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen turvataan. Talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksytään kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet.

Taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen. Taloussuunnitelman tasapainossa voidaan ottaa huomioon talousarvion laadintavuoden taseeseen kertyväksi arvioitu ylijäämä. Kunnan taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään neljän vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien. Tässä määräajassa tulee kattaa myös talousarvion laadintavuonna tai sen jälkeen kertynyt alijäämä. Kunnan tulee taloussuunnitelmassa päättää yksilöidyistä toimenpiteistä, joilla mahdollinen alijäämä mainittuna ajanjaksona katetaan.

Talousarvioon otetaan tehtävien ja toiminnan tavoitteiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot sekä siinä osoitetaan, miten rahoitustarve katetaan. Määräraha ja tuloarvio voidaan huomioida brutto- tai nettomääräisenä. Talousarviossa ja -suunnitelmassa on käyttötalous- ja tuloslaskelmaosa sekä investointi- ja rahoitusosa.

Kunnan toiminnassa ja talouden hoidossa on noudatettava talousarviota. Toimielin ei saa ylittää talousarviossa sille asetettua määrärahaa. Muutoksista talousarvion sitoviin eriin päättää valtuusto. Muutokset on esitettävä valtuustolle talousarviovuoden aikana.

Kuntalain 113 § mukaan kirjanpito tulee järjestää siten, että sen avulla voidaan seurata talousarvion toteutumista ja laatia tilinpäätökseen sisältyvä talousarvion toteutumisvertailu.

Tilinpäätökseen kuuluvat tase, tuloslaskelma, rahoituslaskelma ja niiden liitteenä olevat tiedot sekä talousarvion toteutumisvertailu ja toimintakertomus. Kunnan tilinpäätöksestä säädetään kuntalain lisäksi kirjanpitolaisissa. Kirjanpitolain säännösten soveltamisesta antaa ohjeet kirjanpitolautakunnan kuntajaosto. Talousarvion toteutumisvertailussa esitetään erikseen käyttötalouden ja investointien toteutuminen sekä tuloslaskelma- ja rahoitusosien toteutuminen. Määrärahojen ja tuloarvioiden toteutuminen esitetään valtuuston hyväksymien sitovuustasojen mukaisesti sekä siitä laaditaan yhdistelylaskelma. Tuloslaskelma- ja rahoituslaskelmaosien toteutuminen esitetään laskelmamuodossa.

Talousarviossa esitettyjen sitovien tavoitteiden, määrärahojen ja tuloarvioiden toteutumista seurataan kuten tehtävät on esitetty talousarviossa. Investoinnit raportoidaan hankeryhmittäin. Kaupunginhallitukselle ja -valtuustolle laaditaan osavuosikatsaukset vuosikolmanneksittain, joista viimeinen talousarvion toteutumisvertailu on osa kaupungin tilinpäätöstä. Lisäksi talousohjaus kokoa kuukausittain talousraportin kaupungin johdolle ja kaupunginhallitukselle (sis. kaupunki- ja toimialatasot). Raportointien aikatauluista ja erityisistä raportoinnissa huomioitavista asioista tiedotetaan Virkussa talousohjauksen Intrasivustolla.

1.4.3 Toimintaa kuvaavien tietojen avaaminen julkisiksi

Toimialojen toiminnan lähtökohtana ovat avoimuuden ja läpinäkyvyyden periaate ja avoimien rajapintojen käyttö. Toimintaa kuvaavat tiedot avataan julkisiksi siltä osin kuin tietosuoja- ym. lait sen sallivat. HRI (Helsinki Region Infoshare) -palvelussa on avattu kaupungin ostolaskut vuodesta 2012 alkaen sekä tilinpäätökset, talousarviot ja investointisuunnitelmat vuodesta 2011 alkaen. Toimialat edistävät omalta osaltaan palveluja koskevien tietojen avaamista HRI-palvelussa.

1.4.4 Ilmiöpohjainen ja osallistuva budjetointi

Kuntaliitto on keväällä 2022 julkaissut uudistetun Kunnan ja kuntayhtymän talousarvio ja -suunnitelma suosituksen, joka perustuu kuntalain vaatimukseen laatia kunnille talousarvio ja -suunnitelma. Suosituksessa annetaan ohjeita ja malleja, joita kunnat ja kuntayhtymät voivat soveltaa omassa toiminnassaan.

Suositukseseen on nostettu uutena asiana ilmiöpohjainen budjetointi. Ilmiöitä ovat esimerkiksi ilmasto-, kestävä kehitys-, lapsilähtöinen- tai sukupuolitietoinen budjetointi. Lisäksi kunnan asukkailla ja palvelujen käyttäjillä on oikeus osallistua ja vaikuttaa kunnan toimintaan kuntalain 22 § nojalla. Osallisuutta voidaan lisätä esimerkiksi tarjoamalla mahdollisuus jonkin tietyn määrärahan käytön suunnitteluun osallistavan budjetoinnin keinoin. Vantaan kaupungin kaupunkistrategiassa 2022–2025 näitä asioita on huomioitu strategisen tason asiakirjat ja sitoumukset kappaleessa. Vantaan kaupungin ohjelmia ja sitoumuksia on muun muassa Resurssiviisauden tiekartta, Osallistuva Vantaa, Vantaan kaupungin tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyön suunnitelma strategiakaudeksi 2022–2025, Lapsiystävällinen kunta -työ sekä YK:n kestävän kehityksen tavoitteiden toteutumisen seuranta Vantaalla.

- Sukupuolitietoista budjetointia on pilotoitu kaupungilla vuodesta 2018 lähtien. Toimialojen valitsevat kohteet ja lisäohjeet löytyvät liitteestä 1b.
- Osallistuva Vantaa-ohjelma 2021–2025 hyväksyttiin kaupunginhallituksessa 11.4.2022 Sen tavoitteen 2 toimenpiteenä vakiinnutetaan osallistuva budjetointi osaksi kaupungin jatkuvaa toimintaa ja laajennetaan sen poikkitoimialaiseksi. Vuonna 2022 toteutetaan yhden alueellisen osallistuvan budjetoinnin projekti ja vuodesta 2023 eteenpäin kaupungin talousarvioon varataan määräraha alueellisesti toteutettaviin

osallistuvan budjetoinnin projekteihin. Strategiakaudella 2022–2025 jatketaan kärkihankkeiden Vantaan ratikan, Kuusijärven luontomatkailun ja Oppisopimuskampuksen suunnittelua sekä Myyrmäen kaupunkikulttuuritalon toteuttamista.

1.5 Riskienhallinta

Vantaan kaupungissa riskien arvioinnin tavoitteena on tunnistaa ja arvioida tilanteet, tapahtumat tai tapahtumaketjut, jotka voivat estää saavuttamasta asetettuja tavoitteita, uhata toiminnan jatkuvuutta, aiheuttaa henkilövahinkoja tai omaisuuteen kohdistuvia menetyksiä tai vaikuttaa negatiivisesti organisaation julkisuuskuvaan sekä maineeseen. Merkittävimmiksi tunnistetuille tai muutoin toiminnan kannalta keskeisille riskeille määritetään hallintatoimenpiteet ja toimenpiteiden toteutukselle vastuutahot sekä aikataulus. Toimenpiteiden toteutusta tulee seurata ja arvioida onko niillä saavutettu haluttu vaikutus riskin merkittävyyteen.

Kaupunginvaltuusto on hyväksynyt ohjeen riskienhallinnan ja sisäisen valvonnan järjestämisen periaatteista Vantaan kaupunkikonsernissa 2.3.2015. Ohjeessa kuvattuja periaatteita noudatetaan Vantaan kaupungin riskienhallinnassa. Tavoitteena on varmistaa, että riskienhallinnan ja sisäisen valvonnan toimintamalleja sovelletaan yhtenäisin perustein koko organisaatiossa.

Vantaan kaupungissa riskit jaetaan strategisiin, operatiivisiin, taloudellisiin ja vahinkoriskeihin. Riskien tunnistamisessa ja arvioinnissa on huomioitava, että osa riskeistä on kaupunkikonsernin ulkopuolelta tulevia (esimerkiksi toimintaympäristöstä johtuvia), mutta edellä mainittujen lisäksi on tärkeää tunnistaa myös organisaation sisäiset riskit.

Riskienhallintasuunnitelman laatiminen tulee toteuttaa vähintään palvelualueetasolla. Toimialan riskienhallintasuunnitelma pohjautuu sen palvelualueiden laatimiin riskien arviointeihin, joista tunnistetaan koko organisaation toiminnan ja tavoitteiden kannalta olennaisimmat ja merkittävimmät riskit.

Riskienhallintasuunnitelman ajantasaisuus tarkastetaan kaksi kertaa vuodessa alempana olevan aikataulun mukaisesti. Aiemmin tunnistetut riskit arvioidaan tässä yhteydessä uudelleen ja erityisesti pyritään arvioimaan, onko jo toteutetuilla riskienhallintatoimenpiteillä saavutettu haluttu vaikutus riskin merkittävyyteen. Mikäli uudelleen arvioinnissa riski osoittautuu edelleen merkittäväksi, tulee pohtia, ovatko määritetyt riskienhallintatoimenpiteet riittäviä ja tarkoituksenmukaisia.

Sekä kaupungin palvelualueet, liikelaitokset että kaupunkikonserniin kuuluvat yhteisöt raportoivat tunnistamistaan ja arvioimistaan riskeistä organisaationsa johdolle käyttäen tähän laatimaansa riskienhallintasuunnitelmaa. Toimialan ja liikelaitoksen johto käsittelee, arvioi sekä laatii näiden tietojen perusteella arvion organisaatioonsa kohdistuvista merkittävimmistä riskeistä.

Toimiala- ja liikelaitostasoinen riskienhallintasuunnitelma laaditaan TargetorPro-alustalle päivitysmerkinnän kera.

10.5.2022 mennessä toimitetaan kevätkaudella päivitetty toimiala- ja liikelaitostasoinen riskienhallintasuunnitelma

- Riskien tunnistaminen, arviointi ja hallintatoimenpiteiden kirjaus
- Riskienhallinnan ja sisäisen valvonnan selonteko osa 1 / kevätkausi = ajankohtaisiin riskikysymyksiin vastaaminen.

5.12.2022 mennessä toimitetaan syyskaudella päivitetty toimiala- ja liikelaitostasoinen riskienhallintasuunnitelma sekä arvio riskienhallinnassa onnistumisesta sekä selonteko organisaation sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestelyistä.

- Keväällä tunnistettujen riskien uudelleen arviointi + mahdollisten uusien riskien tunnistaminen
- Riskienhallinnan ja sisäisen valvonnan selonteko osa 2 / loppuvuosi = itsearvio sisäisessä valvonnassa onnistumisesta vuoden 2022 aikana.

Yllä mainitut raportit käsitellään kaupungin riskienhallinnan ohjausryhmässä ja näiden tietojen perusteella laaditaan vuosittain arvio kaupunkiin ja sen toimintaan kohdistuvista merkittävimmistä riskeistä. Riskienhallinnan ja sisäisen valvonnan keskeisimmät johtopäätökset esitetään vuosittain myös tilinpäätöksessä.

2 Kaupunkistrategian 2022–2025 toteuttaminen

2.1 Strategiatyön malli

Kaupunginvaltuusto hyväksyi 31.1.2022 kaupunkistrategian vuosille 2022–2025. Se sisältää kaupungin arvot, vision ja ne strategiset tavoitteet, joita toteutetaan valtuustokauden aikana. Strategiassa kaupungin toiminnalle asetetut pitkän aikavälin tavoitteet ovat kaupungin talouden suunnittelun lähtökohtana. Joka vuosi talousarvion yhteydessä kaupunginvaltuusto hyväksyy sitovat tavoitteet, jotka ovat askelia valtuustokauden tavoitteiden toteuttamiseksi.

Strategiaa toteutetaan kaupunkitason sitovien tavoitteiden lisäksi myös toimialojen ja palvelualueiden (ml. yhteiset palvelut) tavoitteiden sekä yksilötason tavoitekeskustelujen kautta. Nämä eri tasoiset, toisiinsa liittyvät tavoitteet muodostavat strategian tavoitehierarkian. Tavoitteille asetetaan mittarit, joiden avulla niiden toteutumista seurataan. Seuranta tapahtuu osavuositarkastusten ja tilinpäätöksen yhteydessä 3 kertaa vuodessa. Strategia on johtamisen tärkein työväline. Se ohjaa päätöksentekoa ja johtamista organisaation kaikilla tasoilla. Tulokset ovat osa kaupungin johtamisjärjestelmää.

Kuva 2: Strategiatyön malli strategiakaudella 2022–2025

2.1.1 Raportointi ja seuranta

Kaupunginvaltuustolle ja -hallitukselle raportoidaan:

- kaupunkistrategia 2 krt/valtuustokausi (väliarviointi v. 2023 loppu, mittarit keväällä 2024 ja loppuarviointi keväällä 2026)
- talousarvion yhteydessä päätettävät vuotuiset sitovat tavoitteet (KuntaL 110 §) 3 krt/vuosi

Lautakunnille raportoidaan:

- kaupunkitason sitovat tavoitteet ja toimialan tavoitteet 3 krt/vuosi

2.1.2 Strategiateemat

Strategiateemat vuosille 2022–2025 määritellään kaupunkistrategiassa. Niiden tärkein tehtävä on varmistaa valtuustokauden strategian poikkihallinnollinen toteutuminen ja tehostaa strategian seurantaa. Läpileikkaavat strategiateemat ovat ilmiöpohjaisia strategian toteuttamisen ja johtamisen välineitä, jotka voivat sisältää ohjelmia ja hankkeita.

Jokaiselle strategiateemalle nimetään vetäjä ja poikkihallinnollinen johtoryhmä. Strategiateemojen tavoitteiden toteutumisesta raportoidaan ohjausryhmälle ja kaupunginhallitukselle.

2.1.3 Strategiaa toteuttavat ohjelmat

Strategian lisäksi Vantaalla laaditaan ohjelmia, jotka tukevat valtuustokauden tavoitteiden toteutumista. Strategiaa toteuttavat ohjelmat on pyritty nimeämään kaupunkistrategian laadinnan yhteydessä. Osa ohjelmista valmistellaan strategiateemojen yhteydessä.

Pääsääntöisesti ohjelmien sisältämien toimenpiteiden resursoinnista päätetään vuosittain talousarvion yhteydessä. Suositus on, että ohjelmat raportoidaan kaksi kertaa valtuustokaudessa eli strategian väliarvioinnin ja loppuarvioinnin yhteydessä kaupunginhallitukselle tai -valtuustolle. Myös ohjelmia tarkentavat poikkihallinnolliset ja toimialatasoiset kehittämissuunnitelmat toteuttavat kaupunkistrategiaa.

2.2 Sitovat tavoitteet

Sitovat tavoitteet (KuntaL 110 §) ovat vuosittain valtuustossa talousarviokäsittelyn yhteydessä hyväksyttäviä toiminnallisia ja taloudellisia tavoitteita, jotka edistävät valtuustokauden tavoitteiden toteutumista vuositasona. Kaikista valtuustokauden tavoitteista ei johdeta sitovia tavoitteita valtuustokauden jokaiselle vuodelle, mutta näitäkin tavoitteita toteutetaan toimialojen ja palvelualueiden tulokorttien kautta.

Sitovat tavoitteet vuodelle 2023 valmistellaan yhteistyössä toimialojen kanssa. Tavoitteiden mittareille valmistellaan lähtötasot (vuosi 2021, viimeisin tieto) sekä tavoitetasot vuodelle 2023. Kaupunkitason sitovat tavoitteet sisällytetään toimialojen tulokortteihin niiden vastuun mukaan.

Esitykset kaupunkitason sitoviksi tavoitteiksi vuodelle 2023 valmistellaan toimialoilla. Ne valmistellaan huhtikuun toimialakohtaisiin kehysneuvotteluihin mennessä Targetor Pro -järjestelmään.

2.3 Toimialojen tavoitteet

Toimialojen ja palvelualueiden (ml. yhteiset palvelut) tulokorteilla esitetään tavoitteet, joilla edetään kohti kaupunkistrategian mukaisia tavoitteita. Toimialojen vuoden 2023 tulokortit laaditaan toimintaympäristöanalyysien, kaupunkistrategian, kehyksen, sitovien tavoitteiden sekä toimialojen toiminnan muiden keskeisten tavoitteiden pohjalta. Tulokorttivalmistelussa huomioidaan hyvinvointikatsaus 2021 sekä kaupunkistrategiaa toteuttavat strategiateemat ja ohjelmat.

Tulokorttien tavoitteet mittaroidaan ja niille määritellään lähtötasot (vuosi 2021, viimeisin tieto) sekä tavoitetasot vuodelle 2023. Kaupunkitason sitovat tavoitteet sisällytetään toimialojen tulokortteihin niiden vastuutuksen mukaan. Talousarvion käyttötalousosan tekstissä esitetään toimialoittain ja palvelualueittain vuoden 2023 keskeiset tavoitteet.

Toimialojen ja palvelualueiden tulokortit (ml. yhteiset palvelut) valmistellaan Targetor Pro -järjestelmään. Tulokorttipohjaa voi myös täydentää toimialan/palvelualueen tarpeiden mukaan, esim. lisäämällä toimialan tulokortille toimenpidesarake. Toimialan tulokortti liitetään toimialan taloussuunnitelmaan (käsittely lautakunnassa, mutta ei sisällytetä sellaisenaan TA-kirjaan).

Toimialan keskeisistä tavoitteista valmistellaan tiivis teksti taloussuunnitelman käyttötalousosan Toimiala yhteensä -kohtaan. Käyttötalousosassa esitetään myös tekstinä palvelualueiden (ml. yhteiset palvelut) keskeiset tavoitteet.

Käyttösuunnitelmaan liitetään toimialan tulokortti ja palvelualueiden (ml. yhteiset palvelut) tulokorttien tiivistelmät. Tavoitteet ja toimenpiteet on kytkettävä määrärahoihin siten, että viimeistään käyttösuunnitelmassa sitovien tavoitteiden resurssit ovat määritelyinä.

2.4 Toiminnan kuvaus ja toimintaympäristön muutokset

Talousarvion käyttötalousosan Toiminnan kuvaus ja toimintaympäristön muutokset -kohdassa esitellään tiiviisti toimialan keskeiset tehtävät, organisaatio sekä toiminnassa tapahtuvat muutokset.

Vuonna 2022 toimialat koostavat toimintaympäristöanalyysinsä talousarvion valmistelun näkökulmasta ja toimialan tulokorttityön pohjaksi (väestö, lainsäädäntö jne.) taloussuunnitelman 2023–2026 valmistelun edellyttämässä laajuudessa. Toimialojen keskeiset toimintaympäristön muutokset esitellään kaupunginvaltuuston iltakoulussa 17.3.2022 sekä kaupunginjohtajan kehysneuvotteluissa keväällä 2022. Toimintaympäristöanalyysit tehdään laajempaan neljän vuoden välein valtuustokauden vaihtuessa. Näin välivuosina tehdään suppeampi kartoitus.

Toimintaympäristöanalyysissä tarkastellaan erityisesti ulkoista toimintaympäristöä: mahdollisuudet, uhat ja riskit. Aikajana on taloussuunnitelmakausi.

Taustamateriaalina mm.

- Hyvinvointikatsaus 2021
- Tietopalvelu päivitti keskeiset taustatiedot (väestö, työttömyys, asuminen jne.) helmikuussa 2022.

- Tietopalvelun toimintaympäristöä kuvaavat tulossa olevat tutkimukset ja katsaukset (ks. Tietopalvelun uutiskirjeet ja http://www.vantaa.fi/hallinto_ ja_talous/tietoa_vantaasta/tilastot_ja_tutkimukset)

Lyhyt kuvaus toimialan toiminnasta laaditaan taloussuunnitelman käyttötalousosan Toimiala yhteensä -kohtaan.

Kuvaus toimialan toimintaympäristön muutoksista valmistellaan kaupunginvaltuuston iltakouluun 17.3.2022.

Lyhyt yhteenveto toimialan toimintaympäristöanalyysin keskeisistä tuloksista kirjataan taloussuunnitelman käyttötalousosan Toimiala yhteensä -kohtaan.

2.5 Laadunarviointi ja kehittäminen

Laadunarviointi (LAAVA) toteutetaan kaksi kertaa valtuustokauden aikana. Edellinen arvio toteutettiin 2021. Seuraavan kerran laadunarviointi (LAAVA) toteutetaan keväällä 2023 eli toimialat ja palvelualueet arvioivat toimintaansa ja tuloksiaan, muodostavat arvioinnin tulosten perusteella priorisoidut kehittämiskohteet ja tekevät kehittämissuunnitelmat, jotka sidotaan tulokortin valmisteluun. Arviointi perustuu CAF-arviointimalliin ja johtamisjärjestelmäajatteluun. Kunta10- sekä lakisääteinen Työolojen haittojen ja vaarojen -arviointit sidotaan samaan arviointiprosessiin.

Arviointipajat (nimeltään LAAVA-pajat, LAAVA: Laatu ja arviointi Vantaalla) järjestetään 2023 keväällä. Arvioinnin aikataulusta ja toteuttamisesta viestitään erikseen syksyllä 2022.

Arviointien tuloksia voi hyödyntää myös ensi vuonna 2023 toimintaympäristön kuvauksen laadinnassa ja tehdyt kehittämissuunnitelmat sidotaan tuolloin oman toimialan ja palvelualueen tulokortin laadintaan. Arviointi ja kehittäminen koskettaa koko kaupunkia ja se tukee kaupungin strategian toteuttamista.

2.6 Yhteenveto toimialojen käyttötalousosan sisällöstä

Käyttötalousosan teksteissä kuvataan toimialan, palvelualueen, nettoyksiköiden ja muiden tehtävien perustelut sekä esitetään niiden määrärahat ja tuloarviot. Lisäksi kuvataan lautakuntien hyväksymät keskeiset tavoitteet, jotka eivät ole valtuustoon nähden sitovia. Malliteksti-pohja liite 4 noudattaa alla olevaa otsikointia.

Toimiala yhteensä:

1. Toiminnan kuvaus ja toimintaympäristön muutokset
2. Toimialan keskeiset tavoitteet tekstinä

Palvelualue:

1. Toiminnan kuvaus
2. Palvelualueen keskeiset tavoitteet tekstinä
3. Toiminnan keskeiset muutokset ja palvelujen kehittäminen
4. Tuottavuutta ja vaikuttavuutta kuvaavat tunnusluvut (luku 4.2.1)

3 Henkilöstö- ja koulutussuunnitelman laadintaohje 2023–2026

3.1 Suunnitelman lähtökohdat ja tarkoitus

Henkilöstö- ja koulutussuunnitelman laatiminen perustuu lakiin työnantajan ja henkilöstön välisestä yhteistoiminnasta kunnissa (449/2007). Laki määrittää kunnassa vuosittain laadittavan suunnitelman sisältöä. Vantaalla henkilöstö- ja koulutussuunnitelma muodostuu kahdesta osasta: henkilöstö- ja henkilöstömenosuunnitelmasta sekä koulutussuunnitelmasta, jotka laaditaan yhtenä kokonaisuutena tämän ohjeistuksen ja aikataulun mukaisesti liitteenä oleviin PowerPoint-esityksiin ja Exceliin.

Valtakunnallinen hyvinvointialueuudistus vaikuttaa merkittäväällä tavalla vuoden 2023 talousarvioon esimerkiksi verotulojen vähenemisenä. Tämän vuoksi henkilöstö- ja koulutussuunnitelma on tehtävä poikkeuksellisen tiukoissa raameissa. **Uusia vakansseja ei lähtökohtaisesti suunnitella vuoden 2023 henkilöstösuunnitelmaan vaan toimialojen ja palvelualueiden tulee priorisoida tarvittavat resurssit sisäisin vakanssisiirtein ja -muutoksin eli henkilöstömäärä ei voi kasvaa.** Henkilöstöä lisäävät ehdotukset on perusteltava erittäin hyvin.

Henkilöstö- ja koulutussuunnittelu on osa toiminnan ja talouden suunnittelua sekä johtamista. Suunnittelussa määritellään strategian ja toiminnan vaatiman henkilöstön määrällinen ja rakenteellinen kokonaistarve sekä osaamistarve suunnittelukautena. Henkilöstö- ja henkilöstömenosuunnittelun tarkoituksena on tukea strategiasta johdettujen toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden saavuttamista sekä ennakoida henkilöstökustannuksia. Lisäksi tavoitteena on ohjata organisaation toimintaa siten, että oikeat henkilöstöresurssit ovat oikeassa paikassa oikeaan aikaan. Koulutussuunnittelussa määritellään tarve- ja tavoitelähtöisesti keinot työntekijöiden ammatillisen osaamisen ylläpitämiseen ja edistämiseen.

Henkilöstö- ja koulutussuunnitelman 2023–2026 lähtökohtia ovat strategia ja sen talouslinjaukset sekä toimintaympäristömuutokset (ml. hyvinvointialueuudistuksen taloudelliset vaikutukset) ja palvelutuotannon kannalta tärkeimmät osaamistarpeet lyhyellä ja pidemmällä aikavälillä. Henkilöstö- ja koulutussuunnittelu on kytketty osaksi taloussuunnitteluprosessia ja näin ollen laadittavan suunnitelman tulee olla realistinen ja budjettiraamin sisällä. Sosiaali- ja terveydenhuollon toimiala, Suun terveydenhuollon liikelaitos ja Keski-Uudenmaan pelastuslaitos eivät laadi tämän ohjeen mukaista henkilöstö- ja koulutussuunnitelmaa.

Henkilöstö- ja koulutussuunnittelun ydintä ovat henkilöstön määrän, rakenteen, osaamisen ja kohdentumisen määrittely seuraavien vuosien tarpeita varten. Henkilöstö- ja koulutussuunnittelu on ennen kaikkea toimenpiteiden suunnittelua ja varautumista toiminnan edellyttämiin henkilöstöä koskeviin muutoksiin.

3.2 Henkilöstö- ja koulutussuunnitelman laatiminen ja kokoaminen

Henkilöstö- ja koulutussuunnitelma laaditaan yhtenä kokonaisuutena. Suunnitelmaan kuuluu kaksi osaa, jotka ovat **henkilöstö- ja henkilöstömenosuunnitelma** sekä **koulutussuunnitelma**. Molempiin osiin löytyy valmiit pohjat Virkussa olevista liitteistä.

Henkilöstö- ja koulutussuunnitelma laaditaan palvelualueitasoisesti vuosille 2023–2026, mutta kuitenkin niin, että henkilöstö- ja henkilöstömenosuunnitelma osuudessa keskitytään vuoteen 2023. Kunkin toimialan yhteisistä palveluista laaditaan vastaavasti oma suunnitelma kuin palvelualueista. Koulutussuunnitelma tehdään vuodelle 2023, mutta se toimii pohjana tulevillekin vuosille.

Keskitetty HR kokoaa palvelualueiden suunnitelmista toimialatasoisen ja kaupunkitasoisen henkilöstö- ja koulutussuunnitelman. Näin ollen toimiala- ja kaupunkitason suunnitelmat perustuvat palvelualueiden suunnitelmiin.

Kaupunkitasoiseen suunnitelmaan liitetään muun muassa periaatteet, joilla pyritään ylläpitämään työkyvyttömyysuhan alaisten ja ikääntyneiden työntekijöiden työkykyä sekä työttömyysuhan alaisten työntekijöiden mahdollisuuksia löytää uusi ura. Lisäksi suunnitelmaan liitetään työvoimapula-alojen osalta työvoiman saatavuuteen liittyvät toimenpiteet sekä tavoitteet tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden kehittämiseksi.

3.2.1 Henkilöstö- ja henkilöstömenosuunnitelman laatiminen

Nyt laadittavan henkilöstö- ja henkilöstömenosuunnitelman pohjana on vuodelle 2022–2025 laadittu suunnitelma. Palvelualueet uudistavat suunnitelmansa siten, että vuosien 2023–2026 suunnitelman pohjana ovat toimialajohtajan antama talouskehitys ja sen mukaiset tuottavuusvaateet. Erityisesti hyvinvointialueuudistuksen tuomat muutokset talouden reunaehtoihin tulee huomioida.

Palvelualueen henkilöstö- ja henkilöstömenosuunnitelman laadinnassa on keskeistä tunnistaa perustehtävään tarvittava osaaminen ja sen jälkeen tehdä johtopäätöksiä siitä, millainen on optimaalinen henkilöstörakenne. Suunnitelmaan dokumentoidaan, miten henkilöstörakenne on suunnittelukauden aikana muuttumassa, miten tavoiteltuun henkilöstörakenteeseen voidaan päästä ja millaisella aikataululla muutos saadaan toteutettua.

Vakanssimuutossuunnittelun painopiste on vuodessa 2023. Suunnitelmaan kirjataan, mitkä vakanssit tullaan korvaamaan toisenlaisella tehtäväkuva- ja osaamisprofiililla, siirretäänkö vakanssit johonkin toiseen palveluyksikköön tai palvelualueelle tai mistä vakansseista luovutaan tehtävien uudelleen järjestelyiden vuoksi kokonaan.

Palvelualuejohtaja päättää, tehdäänkö palvelualueella vain palvelualueen henkilöstö- ja henkilöstömenosuunnitelma vai tekevätkö kaikki tai osa palveluyksiköistä – esimerkiksi henkilöstömäärältään suuret tai muutosten edessä olevat palveluyksiköt myös yksikötason suunnitelman.

3.2.2 Koulutussuunnitelman laatiminen

Palvelualueen on laadittava koulutussuunnitelma kaikista palvelualueen henkilöstölle suunnatusta kehittämistoimista ja koulutuksista. Palvelualueen koulutussuunnitelman tulee pohjautua tavoitteisiin, tarpeisiin ja muutoksiin toimintaympäristössä, nykyisen henkilöstön osaamiseen ja suunniteltuihin kehittämistoimiin. Nykyinen osaaminen tulee selvittää tulos- ja kehityskeskusteluiden yhteydessä ja suurimmista tarpeista tulee koota tiedot linjajohdon kautta koulutussuunnitelman pohjaksi. Tarvittaessa palvelualueen koulutussuunnitelmaa voidaan tarkentaa myöhemmässä vaiheessa palvelualuejohtajan kanssa.

Suunnitelmassa arvioidaan **koko** henkilöstön ammatillista osaamista, mutta koulutusta ja kehittämistoimia voidaan kohdentaa tarpeen ja strategian mukaisesti talouskehityksen sisällä. Nyt laadittavaa koulutussuunnitelmaa ei tehdä henkilötasolla, mutta kaikki ammatti- tai henkilöstöryhmät tulee olla mainittuna, joko ammattiryhmittäin tai yksiköittäin.

Koulutussuunnitelmassa kuvataan, miten osaamistarpeet priorisoidaan, mitkä osa-alueet valitaan tärkeimmiksi osaamisiksi sekä millaisilla keinoilla puuttuva osaaminen hankitaan siihen.

varattujen määrärahojen puitteissa. Priorisointia voidaan tehdä myös järjestyksen avulla, tärkein ensimmäiseksi. Suunnitelman tehtävä on auttaa esimiehiä ja johtajia näkemään strategisesti olennaisen koulutuksen tarve. Koulutussuunnitelmassa määritellään, millaisia työkaluja ja keinoja valitaan, kun halutaan kehittää jo olemassa olevaa osaamista. Koulutussuunnitelmaan merkitään kehittämiskeinoja laajasti, ei vain koulutuksia. Tärkeää on myös pohtia osaamisen kehittymisen seuranta ja raportointi osana tiedolla johtamista. Palvelualueen koulutussuunnitelma koostuu kahdesta osasta: Excel-taulukosta sekä tiivistelmästä, joka laaditaan Power Point-diapohjaan. Koulutussuunnitelmapohja on samanlainen kuin edellisen vuoden suunnitelmapohja, vain teema-alueiden järjestys on muuttunut. Palvelualueet voivat tarvittaessa konsultoida hr-palveluiden kehittämispalveluiden osaamisen kehittämisen asiakkuusvastaavaa. Lisäksi toimialoittain kutsutaan koolle osaamisen kehittämisen työryhmät. Myös henkilöstökoulutusta järjestävä Metropolia Ammattikorkeakoulun asiantuntijat voivat konsultoida palvelualueita tarvittaessa.

Osa toimialoista/palvelukokonaisuuksista tuottaa kaupunkitasoista kaikille toimialoille suunnattua koulutusta ja kehittämistä. Tiedot tällaisesta koko kaupungille suunnatusta koulutuksesta ja kehittämisestä kerätään erikseen eikä niitä liitetä tässä vaiheessa palvelualueen koulutussuunnitelmaan. Henkilöstö ja konsernipalveluiden kehittämispalvelut ohjeistaa tämän kaupunkitasoisen koulutussuunnitelman kokoamisen erikseen.

3.2.3 Suunnitelmien kokoaminen ja käsittely

Palvelualueetasoiset henkilöstö- ja henkilöstömenosuunnitelmat tallennetaan niiden valmistuttua Sharepointin työtilaan viimeistään viisi työpäivää toimialan budjettineuvottelujen jälkeen. Palvelualueetasoiset koulutussuunnitelmat lähetetään keskitettyyn hr:ään HR-palvelukanavan kautta 31.8.2022 mennessä.

Keskitetty hr kokoaa ja toimittaa talousohjaukseen talousarviokirjaan tulevat toimiala- ja palvelualuekohtaiset henkilöstömäärät.

Keskitettyyn hr:n tulee ilmoittaa myös mahdolliset henkilöstö- ja henkilöstömenosuunnitelmiin tulleet muutokset käyttösuunnitelman hyväksymisen jälkeen, viimeistään 31.1.2022. Tietoja ilmoitetaan HR-palvelukanavan kautta.

Toimialan hr-palveluiden henkilöstökonsultit tukevat ja konsultoivat henkilöstö- ja henkilöstömenosuunnitelman ja vastaavasti osaamisen kehittämisen asiakkuusvastaavat tukevat ja konsultoivat koulutussuunnitelman laadintaa tarvittaessa. Tarvittaessa konsultointipyynnön voi lähettää HR-palvelukanavan kautta.

Kaupunkitasoinen henkilöstö- ja koulutussuunnitelma käsitellään kaupungin yhteistoimintaryhmässä syksyllä 2022.

Intrassa on henkilöstö- ja koulutussuunnitelman laatimiseen liittyvää tietoa:
[intra » Johtaminen » Strateginen johtaminen » Henkilöstö- ja koulutussuunnittelu](#)

3.2.4 Suunnitelmien seuranta sekä tehtäviin ja virkoihin liittyvät muutokset

Toimialalla sovitaan parhaiten johtamisjärjestelmään sopiva tapa seurata toimialan ja palvelualueiden henkilöstö- ja koulutussuunnitelman toteutumista (määrällistä ja laadullista).

Työnantajalla on mahdollisuus saada verovähennys osaamisen kehittämisestä, joka perustuu koulutussuunnitelmaan. Osaamisen kehittymistä ja suunnitelman toteutumista tulee seurata työntekijäkohtaisesti ja koulutukseen käytetty aika tulee todentaa. Vantaalla kaikki osaamisen kehittämisen tiedot kootaan ja raportoidaan Osuma koulutustenhallintajärjestelmässä.

Vahvistettu henkilöstö- ja henkilöstömenosuunnitelma toimii yhtenä perusteena täyttölupaa haettaessa ja vakansseihin liittyvissä muutoksissa, joissa on oma valmistelu- ja päätöksentekoprosessinsa.

Koulutussuunnitelmaan (liitteenä) merkitään kaikki palvelualueen henkilöstöä koskeva vuonna 2023 toteutettava osaamisen kehittäminen. Palvelualueiden koulutussuunnitelma koostuu kahdesta osasta, Excel-taulukosta ja Power Point-diativistelmästä, jotka palvelualueet valmistelevat. Excel-taulukko on jaettu teema-alueisiin, jotka toimivat otsikoina eritellyille osaamisille.

Teema-alueet ovat

- Strategisista tavoitteista ja muutoksista tulevat osaamiset
- Yleisosaaminen ja työelämätaidot
- Strategisista tavoitteista ja muutoksista tulevat osaamiset
- Asiakastyö, palveluprosessit, ammatillinen ja ammattialaosaaminen
- Digitaidot
- Johtaminen ja esimiestyö/lähijohtaminen

Sarakkeisiin kuvataan jokaisen kehitettävän osaamisen kohdalta seuraavat:

1. Muutos tai kehittämisen kohde tms., johon varaudutaan sekä siihen liittyvä vaadittava osaaminen ja/tai muutokset osaamisvaateissa. Tässä kohtaa tulee erityisesti tarkastella tulevaisuudessa tarvittavaa osaamista.
2. Arvio ammatillisen osaamisen kehittämistarpeesta: nykyisen henkilöstön osaaminen suhteessa osaamisvaateisiin.
3. Henkilöstö- / ammattiryhmät, joiden osaamisen kehittämisestä on kyse.
4. Osaamisen kehittämisen keinot, koulutukset ja muu toteutus.
5. Arviointimenettelyt osaamisen kehittymisestä sekä seurantamenettelyt, vuosi ja osavuosisiraportointi.

Power Point-diasetti (liite 3b) toimii osaamisen kehittämisen taustoittajana, lisäksi setistä löytyy tiivistelmiä, jonka palvelualueet täyttävät omalta osaltaan ja lähettävät Excel-taulukon (liite 3a) kanssa samaan aikaan. Diasarja ja koulutussuunnitelmapohja löytyvät myös intran sivulta [intra » Johtaminen » Strateginen johtaminen » Henkilöstö- ja koulutussuunnittelu](#)

[TS LIITE 3a Koulutussuunnitelmapohja 2023](#)

[TS LIITE 3b Koulutussuunnitelmadiasetti 2023](#)

4 Taloussuunnittelun tehtävät ja periaatteet

4.1 Taloussuunnittelun tehtävät

Vuoden 2023 talousarvion ja suunnitelmakauden 2024–2026 valmistelu perustuu vuoden 2021 alusta hyväksyttyyn tuottavuus- ja kasvuohjelmaan vuosille 2021–2025, jonka tavoitteena on parantaa kaupungin taloustilannetta siten, että vuonna 2023 käyttötalous on tasapainossa ja tilikausi ylijäämäinen.

Kaupungin talouteen vaikuttaa voimakkaasti hyvinvointialueen toiminnan käynnistäminen 1.1.2023. Valtuustokauden kaupunkistrategia 2022–2025 astui voimaan 1.2.2022. Tavoitteena on varmistaa pitkäjänteisesti taloudellisesti vahva kaupunki ja kaupunkikonserni. Toiminnan tavoitteilla ohjataan toimintaprosesseja ja talouden tavoitteilla tulo- ja pääomarahoitusta sekä resurssien jakoa. Valtuusto ohjaa asettamallaan tavoitteilla myös tytäryhteisöjä niiden omissa tavoitteiden asetteluissa.

Talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksytään sekä kunnalle että kuntakonsernille toiminnan ja talouden tavoitteet siten, että talousarvio ja -suunnitelma toteuttavat kuntastrategiaa ja edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen turvataan ottaen huomioon kuntakonsernin talouden vastuut ja velvoitteet. Luvussa 2 on kaupunkistrategiaa koskeva ohje kokonaisuudessaan ja luku 6. sisältää keskeisimpiä tytäryhteisöjä koskevan ohjeen osana kaupungin talousarviota ja -suunnitelman laadintaa.

Taloussuunnitteluprosessi on kytketty osaksi riskienarviointia. Riskienhallintasuunnitelman laadinnasta on ohjeistus luvussa 1.5

4.2 Taloussuunnittelun periaatteet

Toimialojen taloussuunnitelmaesityksen valmistelu noudattaa kaupunginhallituksen kehyspäättöstä. Taloussuunnitelma laaditaan vuosille 2023–2026, joista vuosi 2023 on sitova talousarviovuosi. Lauta- ja johtokuntiin menevien esitysten jälkeen kaupunginjohtajan esitys, kaupunginhallituksen esitys valtuustolle ja lopulta kaupunginvaltuuston päätös voivat muuttaa esityksiä, jotka toimialojen on huomioitava vuoden 2023 käyttösuunnitelman ja investointien työohjelman 2023 laadinnassa.

Bruttoperiaatteella tarkoitetaan sitä, että tulot ja menot budjetoidaan erikseen määrärahoina ja tuloarvioina. Bruttobudjetoidut tehtävät rahoitetaan pääsääntöisesti verorahoituksella. Myös silloin, kun tehtävän menot eivät riipu siihen kohdistuvasta tuloista, on bruttoperiaate ensisijainen, vaikka tulojen määrä olisi merkittävä.

Nettoperiaate tarkoittaa, että talousarviossa sitovuus määrätään tulojen ja menojen erotuksena. Tämä on tarkoituksenmukaista tehtävissä, jotka rahoitetaan pääosin palvelujen myynti- ja maksutuloilla. Nettobudjetoidut tehtävät/yksiköt budjetoidaan aina omana talousarviokohtaan käyttötalousosaan. Talousarvion loppusummaan sisältyvät näiden yksiköiden bruttotulot ja -menot, vaikka valtuusto päättää sitovaksi tulojen ja menojen erotuksen eli **toimintakatteen**.

Kaupunginvaltuuston päättämät tehtävät, sitovat tavoitteet ja niiden toteuttamiseen myönnettävät määrärahat ja tuloarviot ovat muutettavissa vain kaupunginvaltuuston päätöksellä. Nettobudjetoitujen tehtävien osalta valtuusto päättää toimintakatteen yksiköittäin.

Talousarvioesitykset tulee valmistella palvelualuittain, nettoyksiköille ja erikseen esitettävälle tehtävälle, jotta valtuustolla on mahdollisuus palvelutoiminnan ohjaamiseen ja valmistelun aikana päätetyt muutokset voidaan kohdistaa tarkoituksenmukaisesti.

Kuntalain 14 § ja 110.2 § mukaan talousarvioon otetaan lähtökohtaisesti valtuuston hyväksymät tavoitteet. Vantaalla nämä sitovat tavoitteet esitetään talousarvion alkuosassa yhteenvetotaulukkona.

Toimialojen käyttötalousosan perusteluissa esitetään lautakuntien hyväksymät keskeiset tavoitteet sekä muut perustelut palvelualueittain / tehtävittäin ja erikseen nettobudjetoiduista yksiköistä. Perusteluilla esitetään lautakunnan asettamien tavoitteiden ja tehtävien edellyttämät menot ja tulot. Perustelut muodostavat samalla vuosikolmanneksittain toteutuneesta toiminnasta annettavan raportoinnin perustan.

Perustelutekstit sisältävät mm. toiminnan kuvauksen ja toimintaympäristön muutokset, toimialan keskeiset tavoitteet, toiminnan keskeisen muutokset ja palvelujen kehittämisen TS-kaudella sekä menojen ja tulojen käyttötarkoitusta kuvaavat ja täydentävät muut perustelut sekä tuottavuutta ja vaikuttavuutta kuvaavat tunnusluvut. Käyttötalousosan tekstien sisältöä on kuvattu tarkemmin kohdissa 2.3–2.6 ja taloussuunnitelman laadintaohjeiden liitteenä olevissa mallipohjissa Toimiala ja palvelualue yhteensä (Liite 4).

Talousarviossa kaupungin tuloslaskelma esitetään kaikkien suunnitelmavuosien osalta. Toimialojen ja rahastojen talousarviovuoden tulot ja menot suunnitella riittävällä tarkkuudella tili-ryhmien (henkilöstömenot, asiakas- ja muiden palvelujen ostot, avustukset, aineet ja tarvikkeet sekä muut menot) suhteen, jotta tuloslaskelmasta muodostuu looginen esim. tilinpäätöstietoihin verrattuna. Jatkovuosien laskenta tehdään keskitetysti talousohjauksessa. Oikeille tiliryhmille budjetointia edellyttää myös valtioneuvoston asetus 524/2020 taloutta koskevien tietojen toimittamisesta. Raportointikokonaisuus KTAS sisältää kuntien kuntalain mukaiset talousarvio- ja suunnitelmätiedot kokonaistalouden kannalta. Tarkka suunnittelu myös nopeuttaa käyttösuunnitelmien laatimista.

Kaupunkitason talousarvion valmistelu- ja päätösversioissa käyttötalousosa sisältää tuloslaskelman, jossa esitetään tiedot edellisestä tilinpäätöksestä, kuluvaan vuoteen talousarviosta, talousarvioesityksestä 2023 ja suunnitelmavuosista 2024–2026. Toimialan ja sen palvelualueiden ja nettobudjetoitujen tehtävien tuloslaskelmiin ei sisällytetä suunnitelmavuosia, vaan ne esitetään tulot ja menot yhteenvetotaulukossa.

Taloussuunnitelmaan 2023–2026 sisällytetään talousarvion 2023 täytäntöönpano, joka sisältää käyttösuunnitelmien, investointien työohjelmien sekä rahoitusta ja raportointia koskevan ohjeen. Lisäksi siihen on sisällytetty toimielimien käyttötalouden, tuloslaskelman, investointi- ja rahoitusosien sitovuustasot. Budjetointiprosessi käynnistyy vuoden 2022 voimassa olevien sitovuustasojen mukaisesti ilman hyvinvointialueelle siirtyvä tehtäviä.

4.2.1 Talousarvion tuottavuutta ja vaikuttavuutta kuvaavat tunnusluvut

Palvelualueen käyttötalousosan perustelutekstien jälkeen esitetään sen tehtävien tuottavuutta ja vaikuttavuutta kuvaavat tunnusluvut. Talousarviokirjassa esitettävät tunnusluvut ovat kaupunginvaltuuston ja -hallituksen, lautakuntien ja toimialojen ylimmän johdon työkaluja. Lautakunnan talousarvioesitysmateriaaliin sekä käyttösuunnitelmiin voidaan sisällyttää myös muita esim. volyymia kuvaavia tunnuslukuja.

Talousarviokirjassa esitetään tunnusluvuista aikasarja, joka sisältää TP 2020, TP 2021, KS 2022 ja TA 2023. Taloussuunnitelmavuosille ei laadita tunnuslukuja. Tunnusluvut laaditaan vuoden 2022 talousarvion laadinnassa olleille pohjille ja ne tuotetaan toimialan budjettineuvotteluun mennessä. Palvelualueen tuottavuutta ja vaikuttavuutta kuvaavien tunnuslukujen maksimimäärä on 10 kappaletta.

Kaupungin tuloslaskelman sekä rahoituslaskelman tunnusluvut laaditaan talousohjauksen toimesta ja ne esitetään taloussuunnitelmakaudelle sisältäen vertailun kuluvan vuoden alkupe-
räinen talousarvio ja edellinen tilinpäätös.

4.2.2 Käyttötalouden budjetointiohjeet

Toimialat budjetoivat tulot ja menot toimintakatteeseen asti. Sisäiset toimitilavuokrat ladataan toimialojen tarkistamien tilojen ja tilahallinnan vuokralaskentaan perustuen. Henkilöstömenot budjetoidaan jäljempänä olevan henkilöstömenosuunnittelun ohjeen mukaisesti. Kaikki muut käyttötalouden tulot ja menot budjetoidaan tilikohtaisesti sille kuuluvan tiliryhmän alle seuraa-
vasti:

TOIMINTATUOTOT
MYYNTITUOTOT
Täyden korvauksen perusteella saadut korvaukset valtiolta
Korvaukset kunnilta ja kuntayhtymiltä
Muut myyntituotot
MAKSUTUOTOT
Terveystuotot
Sosiaalihuollon maksut
Opetus- ja kulttuuritoimen maksut
Yhdyskuntapalvelujen maksut
Muut palvelumaksut
TUET JA AVUSTUKSET
Työllistämistuet
Muut tuet ja avustukset valtiolta
Tuet ja avustukset kunnilta ja kuntayhtymiltä
Tuet ja avustukset sosiaaliturvarahastoilta
Tuet ja avustukset Euroopan Unionilta
Tuet ja avustukset muilta
MUUT TOIMINTATUOTOT
Vuokratuotot
Muut tuotot
TOIMINTAKULUT
HENKILÖSTÖKULUT
PALVELUJEN OSTOT
Asiakaspalvelujen ostot
Muiden palvelujen ostot
AINEET, TARVIKKEET JA TAVARAT
AVUSTUKSET
Avustukset kotitalouksille
Avustukset yhteisöille
MUUT TOIMINTAKULUT
Vuokrakulut
Muut kulut
TOIMINTAKATE

Voimassa oleva tilikartta löytyy intrasta alla olevan linkin kautta.

https://vantaa.sharepoint.com/:x:/r/sites/Talousspalvelukeskus2/_layouts/15/Doc.aspx?sourcedoc=%7BC6AD173D-3E8F-44AF-A1AB-78F129125352%7D&file=2022%20tililuettelo.xls&action=default&mobileredirect=true

Toimintatuottojen budjetoinnissa on huomioitava maksujen ja taksojen korotukset, toiminnan ja volyymin muutokset sekä suunnitteilla olevat kertaluontoiset myyntituotot. Tulot on budjetoitava sille kuuluvaan tiliryhmään. Sisäisiä tuloja budjetoidessa on varmistettava, että sitä vastaava meno on budjetoitu ostavalla yksiköllä ja että se perustuu keskinäiseen sopimukseen. Sisäisten tulojen ja menojen on täsmättävä kaupungin tuloslaskelmassa. Myös tuet ja avustukset tulee perustua saatuihin päätöksiin esimerkiksi projekteihin liittyen. Tällöin toimiala budjetoit myös niitä vastaavat menot.

Toimintamenojen budjetointi aloitetaan henkilöstömenojen budjetoinnilla. Vuoden 2023 talousarviota varten ladataan toukokuussa huhtikuun 2022 palkanmaksun mukaiset budjetoidut toimet kaikille toimitaloille. Ennen latausta tehdään eHijat – SAP HR erillisajo, joka päivittää kustannustenjakotiedot niistä budjetoiduista toimista, jotka kohdentuvat usealle yksikölle. Ensisijaisesti suositellaan budjetointiin käytettävän budjetoituja toimia.

→ Suunnittelun lähtökohtana ovat vuoden 2022 käyttösuunnitelmaan sisältyvät huhtikuun mukaiset palkat. Prosessin sujuvoittamiseksi toimiala tekee tarvittavat muutokset euromääräisen syöttölomakkeen kautta. Muutoksina voidaan hyväksyä uudet vakanssit, joille on hyväksytty täyttölupa jo vuodelle 2022. Muut vakanssilisäykset hyväksytään lopullisesti kaupunginjohtajan toimialakohtaisissa budjettineuvotteluissa elokuussa 2022.

Muiden kuin budjetoitujen toimien kautta syötettävien henkilöstömenojen budjetointia varten on käytössä Lukittujen tilien -lomake, jonka kautta syötetään euroina esim. erilliskorvaukset, kokouspalkkiot jne. Lomake sisältää palkkatilien lisäksi siirtyneiden eläkemaksujen tilit.

→ Lukittujen tilien lomakkeelle syötetään palkkamenot bruttosummana. Tallennettaessa järjestelmä jakaa bruttosumman palkan, lomarahan ja sivukulujen osuudet.

Vuoden 2023 eläke-, työttömyys- ja sairausvakuutusmaksut sekä lomarahan osuus

Vuoden 2023 alusta eläkemenoperusteinen maksu poistuu hyvinvointialueuudistuksen myötä. Eläkemenoperusteinen maksu on perustunut ennen vuotta 2005 karttuneisiin eläkkeisiin. Kunnat ja hyvinvointialueet maksavat tasausmaksua vuoden 2023 alusta alkaen, kun eläkemenoperusteinen maksu poistuu. Valtiovarainministeriön vahvistaa vuosittain tasausmaksun Kevan valtuutettujen esityksestä.

Tasausmaksu jaetaan kuntien ja hyvinvointialueiden osuuksiin vuoden 2022 toteutuvien palkkasummien suhteessa. Vuodelle 2023 jako tehdään alkuun arvioiduilla osuuksilla, jolloin hyvinvointialueiden osuus koko tasausmaksusta on 55 % ja kuntien 45 %. Osuudet tarkistetaan myöhemmin vuonna 2023, kun edellisen vuoden tarkat palkkasummat ovat käytettävissä. Kuntien saama osuus jaetaan kuntien kesken samassa suhteessa kuin ne saavat verorahoitusta. Työnantajakohtaisista tasausmaksuista saadaan alustavat arviot kevään 2022 aikana.

Henkilöstömenosuunnittelua varten vuodelle 2023 on budjetointijärjestelmään tallennettu pääkäyttäjän toimesta eri palkkatileiltä veloitettavat sivukulujen ja lomarahan prosentiosuudet. Tällöin euromääräisesti syötettävät luvut budjetoidaan bruttomääräisinä (varsinainen palkka, lomараha ja sivukulut yhteensä). Henkilöstökuluista vähennetään kunnan saamat yksittäistä viranhaltijaa tai työntekijää koskevat henkilöstökorvaukset kuten Kansaneläkelaitoksen ja muiden vakuutuslaitosten suorittamat sairaus- ja vanhempainpäivärahat ja perhevaakorvaukset sekä niihin liittyvät lomakustannuskorvaukset.

Henkilöstösivukulujen prosentit vuoden 2023 talousarvion laadinnassa:

- Palkkaperusteinen eläkemaksu (20,33 %) tarkentuu vielä eläkemenerusteisen osalta
- Muut henkilösivukulut yhteensä 3,96 % muodostuvat seuraavista maksuista:
 - o Sairasvakuutusmaksu 1,34 %
 - o Muut sosiaalivakuutusmaksut 0,07 %
 - o Työttömyysvakuutusmaksu 2,15 %
 - o Tapaturmavakuutusmaksu kaupunki 0,40 %
- Lisäksi henkilöstökorvaus -1,3 % vähennetään automaattisesti laskennassa.
- Siirtyneiden toimintojen (ISS, Vantti Oy ja HSY) eläkevastuut budjetoidaan edelleen euro määräisinä tilille 412008 Muut siirtyneet eläkevastuut. Huomioitahan, että kunnan maksamat eläkkeet tilillä 412005 ei saa käyttää edellä olevien eläkemaksujen budjetointiin (henkilöstöpalvelujen ohje).

Kunta-alan työ- ja virkaehtosopimusten palkankorotukset

Kunta-alan sopimusten voimassaolo on päättynyt 28.2.2022. Neuvottelut uusista virka- ja työehtosopimuksista ei ole vielä tätä laadintaohjetta kirjoitettaessa päättyneet. Sopimusratkaisun vaikutukset valmistuvat myöhemmin TS 2023-2026 prosessin kuluessa. Korotusten vaikutukset valmistellaan yhdessä henkilöstö- ja konsernipalvelujen ja talousohjauksen toimesta. Tätä koskeva määrärahamuutos ohjeistetaan toimialoille erikseen.

Asiakaspalveluostot ovat kuntalaisille hankittuja palveluita, joita ostetaan kunnan ulkopuolisilta palvelun tuottajilta. Nämä perustuvat pääosin kunnan ja palvelutuottajan välisiin sopimuksiin. Budjetoinnissa arvioidaan ostettavien palveluiden hinnan ja volyymin muutokset. Vuoden 2021 alusta myös palvelun saajalle myönnetty palvelusetelit, joilla korvataan palvelun tuottajan antaman palvelun kustannukset ennalta määritellyn arvoon ovat asiakaspalvelujen ostoja.

Muiden palvelujen ostot ovat palvelutuotantoon liittyviä tuki- ja asiantuntijapalveluita sekä sopimusten mukaisia palvelukokonaisuuksia. Alla on hankinnan antama tarkempi ohje käyttäjäpalveluista.

Ateria- puhtaus- ja muiden käyttäjäpalveluiden budjetointi

Henkilöstö- ja konsernipalvelut, Hankinnan ostotiimi vastaa Vantaan kaupungin ateria-, puhtaus-, aula- ja turvapalveluiden sekä posti- ja kuljetuspalveluiden keskitetystä tilaamisesta, laadunvalvonnasta sekä sopimuksen aikaisesta toiminnasta.

Ateriapalvelujen ostot palveluntuottajilta budjetoidaan arvonlisäverottomana tilille 441084 Ruokailupalvelut. Hankinnan ostotiimi huolehtii henkilöstöruokailun budjetoinnista.

Vuoden 2023 ateriapalveluiden budjetointiin vaikuttavat mm.:

- koulujen ja päiväkotien oppilas- ja lapsimäärien muutokset
- uusien ja poistuneiden tilojen vaikutukset
- huhtikuussa ilmoitetut palvelutuottajien arvioidut hinnanmuutokset vuodelle 2023
- toimialojen tulee kuitenkin budjetoinnissaan huomioida niiden ateriapalvelutuottajien hinnankorotukset, joiden sopimusehto mahdollistaa hintojen korotusesityksen muuna ajankohtana kuin 31.3.

Valvonta-ateriat budjetoidaan tilille 441084 arvonlisäverolliseen hintaan. Valvonta-aterioiden ostolaskujen tiliöinnissä arvonlisävero käsitellään vähennysrajoitteisena ostona (laskun alvkoodi 01).

Kokouslounaat budjetoidaan tilille 441084 toimialan omalle kustannuspaikalle.

Puhtaanapitoon sisältyvät siivouspalvelujen ostot palveluntuottajilta budjetoidaan tilille 447083 Siivouspalveluiden ostot.

Vuoden 2023 puhtauspalveluiden budjetointiin huomioitavia asioita mm;

- pohjalukuna käytetään vuoden 2021 toteutunutta laskutusta. Tätä toteutunutta summaa verrataan vuoden 2022 budjetoituun erään
- talousarvioon on huomioitava myös uusien ja poistuneiden tilojen vaikutukset
- huhtikuussa ilmoitetut palveluntuottajien arvioidut hinnanmuutokset vuodelle 2023
- toimialojen budjetoitaessa on huomioita niiden puhtauspalveluntuottajien hinnankorotukset, joiden sopimusehto mahdollistaa hintojen korotusesityksen muuna ajankohdana kuin 31.3.
- olemassa olevien ja uusien tilojen siivottavat neliötiedot löytyvät kiinteistöhallintajärjestelmästä (KIHA)

Aulapalvelut budjetoidaan tilille 447085 Vahtimestari-palvelujen ostot. Se osa aulapalveluista, jossa toimialalla on omaa henkilöstöä, tulee budjetoida normaalisti henkilöstömenosuunnittelun kautta. Lisäksi säännöllisen aula-/ kouluisäntäpalvelun ylittävät palvelujen hankinnat on arvioitava erikseen talousarviota laadittaessa.

Turvapalvelut, kiinteään vartijan- ja kiertävän vartijan hankinnat, mobiilivartiointi sekä rahojen kuljetuspalvelut budjetoidaan tilille 447087 Turvapalveluiden ostot. Lisäksi säännöllisen vartiopalvelun ylittävät hankinnat on arvioitava erikseen talousarviota laadittaessa.

Mikäli toimialat tarvitsevat tilastotietoa palveluntuottajien laskutuksesta kohteittain / palveluittain, voimme pyytää niitä tarvittaessa palveluntuottajilta.

Lisätietoa käyttäjäpalveluista antaa Sirpa Viinikari-Kauria p. 043 826 6495

Aineisiin, tarvikkeisiin ja tavaroihin budjetoidaan mm. toimisto- ja koulutarvikkeet, kirjallisuus, elintarvikkeet, vaatteisto, lääkkeet ja hoitotarvikkeet, puhdistusaineet ja -tarvikkeet, poltto- ja voiteluaineet sekä lämmön, veden ja sähkön hankintamenot. Kalustohankinnat, jotka alittavat pienhankintarajan (10 000 euroa) ja lisähankinnat ensikertaiseen kalustamiseen budjetoidaan tähän tiliryhmään kuuluville tileille.

Avustuksiin budjetoidaan kotitalouksille maksetut tuet ja avustukset. Avustukset yhteisöille sisältää myös työmarkkinatuen kuntaosuuden.

Ulkoiset vuokrat budjetoidaan rakennusten ja huoneistojen lisäksi koneista ja laitteista ml. leasingvuokrat.

Sisäisiä menoja budjetoidessa on varmistettava, että sitä vastaava tulo on budjetoitu myyvällä yksiköllä ja että se perustuu keskinäiseen sopimukseen. Sisäisten tulojen ja menojen on täsmättävä kaupungin tuloslaskelmassa.

4.2.3 Sisäinen vuokra ja toimitilojen tarkistaminen

Tilakeskus on pyytänyt 9.2.2022 lähettämässään ohjeessa toimialoja tarkistamaan sen käytössä olevat tilat vuoden 2023 talousarvion laadintaa varten. Samalla toimialat ilmoittavat uudet vuosien 2022–2023 aikana tulevat kohteensa sekä poistuvat kohteet. Hyvinvointialueuudistuksesta johtuen on sosiaali- ja terveydenhuollon toimialalle ja Suun terveydenhuollon sekä Keski-Uudenmaan pelastustoimen liikelaitoksille toimitettu erikseen ohje vuoden 2023 tilojen tarkistusta varten.

Korjatut / tarkistettut tiedostot muutospyyntöineen on pyydetty palauttamaan tilahallintaan sähköpostilla osoitteeseen **YHT Toimitilat isännöinti** (toimitilat.isannointi@vantaa.fi) **viimeistään 18.3.2022**. Yhteyshenkilöinä toimivat alueisännöitsijät, heidät tavoittaa edellä mainitusta yhteissähköpostista.

Mikäli tarkistamisen avuksi tilakohtaisen raportin lisäksi tarvitaan rakennuskohtaista raporttia tilakohtaisen raportin rinnalle, on sellainen saatavilla. Toimialojen vastuuhenkilöille on tilattu henkilökohtaiset tunnukset Optimaze-järjestelmään, jolla tiloja voi tarkastella pohjakuvaselaimen avulla. Rakennuskohtaisesta raportista ja Optimaze-järjestelmän tunnuksista voi olla yhteydessä **YHT Toimitilat isännöinti** (toimitilat.isannointi@vantaa.fi).

Toimialojen ilmoittamien tietojen perusteella tilahallinta tekee tarvittavat korjaukset ja laskee sisäiset vuokrat Optimaze-järjestelmässä. Talousohjaus lataa sisäiset vuokrat tilille 905800 tilahallinnan toimittaman aineiston perusteella toukokuussa 2022.

4.2.4 Projektien budjetointi ja seuranta

Projektien perustaminen, hallinnointi ja seuranta tehdään Vantaan projektimallin mukaisesti. Yksittäisten projektien, toimialojen ja palvelualueiden projektisalkkujen hallinnoinnissa sekä raportoinnissa käytetään Thinking Portfolio -järjestelmää. Intranetin Johtaminen / Projektien johtaminen -osiossa on Vantaan projektimallin sivustot, jonne on tallennettu em. projektimalli liitteineen, järjestelmän käyttöohjeet sekä hyödyllistä tietoa projektien hallinnoinnista.

Kansallista ja kansainvälistä rahoitusta suositellaan haettavaksi valtuustokauden strategiaa tai ohjelmia sekä toimialojen erityistavoitteita toteuttaviin projekteihin. Projektiesityksissä tulee esittää selkeästi projektin hyötytavoitteet sekä kustannukset. Projektitoiminta huomioidaan kehystä 2023 laadittaessa: vuonna 2022 päättyvien projektien sekä 2023 alkavien ja jatkavien projektien vaikutus talousarvioon tulee esitellä kaupunginjohtajan toimialakohtaisissa kehysneuvotteluissa. Talousarvion tuloihin ja menoihin tulee budjetoida ne hankkeet ja projektit, joille on jo myönnetty rahoitus tai sille rahoituksen myöntäminen on todennäköistä. Omarahoitteiset projektit, jotka päätetään käynnistää kesken talousarviovuoden, tulee pääsääntöisesti rahoittaa kuluvan vuoden käyttösuunnitelmasta.

Taloudellisesti merkittävistä projekteista, jotka päätetään toteuttaa ja joista saadaan rahoituspäätös vasta talousarviovuoden kuluessa, tulee sitovuustason ylittyessä tehdä määrärahamuutosesitys rahoituspäätösten mukaisesti loka-marraskuussa 2022.

4.2.5 Suunnitelman mukaiset poistot

Suunnitelmapoistot edellyttävät kunnalta poistosuunnitelman laatimista sekä erillistä pysyvien vastaavien hyödykkeiden seurantaa ja poistojen laskentajärjestelmän ylläpitämistä. Vantaan kaupungin hallintosäännön 15 luku § 7 mukaan kaupunginvaltuusto hyväksyy suunnitelmapoistojen perusteet ja kaupunginhallitus hyväksyy hyödyke- tai hyödykeryhmäkohtaiset poistosuunnitelmat sekä vahvistaa poistolaskennan pohjaksi pienhankintarajan.

Poistonalaisia investointeja ovat pysyvien vastaavien muiden hyödykkeiden kuin maa- ja vesialueiden ja sijoitusten hankinnat. Alle 10 000 euroa koskevat hankintamenot budjetoidaan käyttötalousmenoksi.

Taloussuunnitelman poistojen luotettava budjetointi edellyttää, että investoinnit suunnitellaan riittävällä tarkkuudella ja investointien pl. rakentamisinvestoinnit kuluvan vuoden ennuste syötetään taloussuunnittelujärjestelmässä investointien talousarvioon. Budjetoitujen tilausten taakse on määritelty poistoajat, joihin laskenta perustuu. Rakentamisinvestoinnit ladataan Scudo -järjestelmästä saadusta aineistosta.

Suunnitelmapoistot esitetään toimialan tuloslaskelmaosan poistot -rivillä sekä kaupungin tuloslaskelmissa. Toimialat eivät budjeto poistoja, vaan järjestelmä laskee ne taseessa olevan käyttöomaisuuden osalta poistosimulaatiolla sekä suunniteltujen investointien osalta talousarviosta. Suunnitelman mukaiset poistot vaikuttavat kaupungin talousarvion tilikauden tulokseen sekä tuloslaskelmasta laskettaviin tunnuslukuihin.

4.2.6 Arvonlisävero

Tavaroiden ja palveluiden hankintamenot budjetoidaan pääsääntöisesti arvonlisäverottomin hinnoin. Kunta saa viiden prosentin suuruisen laskennallisen palautuksen arvonlisäverolain 130 §:ssä tarkoitetuista verottomista terveyden- ja sairaudenhoitoon sekä sosiaalihuoltoon liittyvistä hankinnoista sekä tällaisen toiminnan harjoittajalle myönnetystä avustuksesta. Laskennalliseen palautukseen oikeuttavista menoista budjetoidaan näin ollen 95 prosenttia laskutusarvosta.

Talousarvioon sisältyvät menot, joiden vähennysoikeutta on rajoitettu, esimerkiksi edustusmenot, tulee budjetoida arvonlisäveroineen. Henkilökunnan valvonta-ateriat budjetoidaan arvonlisäveroineen ulkoiselle tilille 441084 Ateriapalveluostot. Ne myös kirjataan suoraan toimialalle alv-koodilla 00. Tällä vältetään kaksinkertaiselta budjetoinnilta. Valvonta-ateriat säilyvät kuitenkin palkkakirjanpidon ajossa.

Rakentamispalvelujen käänteinen arvonlisävero ei aiheuta poikkeuksia budjetointiin. Talouspalvelukeskus on laatinut erillisen ohjeen kaupunkiympäristön toimialalle rakentamispalveluja koskevien ostolaskujen käsittelystä.

4.2.7 Taloussuunnitelmavuosien 2024–2026 budjetointi

Vantaan kaupungin taloussuunnitelma 2023–2026 valmistellaan voimassa olevan taloussuunnitelman mukaiselle organisaatorakenteelle pl. hyvinvointialueelle siirtyvien palvelujen osalta. Taloussuunnitelman 2023–2026 määrärahojen ja tuloarvioiden kehukset määriteltiin alustavasti toimialojen ja kaupunginjohtajan välisissä kehysneuvotteluissa huhtikuussa 2022 ja niistä päätetään kaupunginhallituksessa 6.6.2022.

Suunnitelmavuosien 2024–2026 valmistelu perustuu Vantaan tuottavuus- ja kasvuohjelmaan 2021–2025 sekä valtuustokauden strategiaan 2022–2025. Suunnitelmavuosille lasketaan kehysten mukaiset korotukset talousohjauksessa keskitetysti.

4.2.8 Toimialojen taloussuunnitelmien tarkistaminen

Sisäiset erät budjetoidaan niille varatuille tulo- ja menotileille. Sisäiset suoritteet laskutetaan ennalta sovittuun hintaan ja ostaja voi vaikuttaa laskutettavien suoritteiden määrään. Sisäisten erien budjetointi tulee perustua myyjän ja ostajan väliseen sopimukseen kaupungin toimialojen välillä. Sisäisten tulojen ja menojen on oltava kaupunkitasolla yhtä suuret ja niiden budjetoinnissa tulee olla huolellinen. Määrärahat ja tuloarviot voi syöttää järjestelmään vain kustannuspaikka- ja tilitasolla. Oikean sisäisen tilin voi tarkistaa voimassa olevasta tililuettelosta.

Sisäisille tileille ei saa kirjata menoja, jotka ovat ulkoista ostoa. Kustannuksia ei jaeta sisäisellä laskutuksella, laskut joko tiliöidään useammalle kustannuspaikalle tai maksavan yksikön menoja oikaistaan muistiotositteella jälkikäteen.

Toimialan tulee tarkistaa SAP-järjestelmästä:

- Toimialan lakkautetuille tulosityksiköille ei ole lukuja talousarviossa, koska budjetoidut toimet saattavat budjetoida lukuja myös lakkautetuille yksiköille.
- Sisäiset tulot ja menot perustuvat ostajan ja myyjän välisiin sopimuksiin, jolloin ne ovat molempien osapuolien tiedossa oikean suuruisina.
- Investointien tulosityksiköille ei ole jäänyt henkilöstömenoja.
- Investointien pl. rakentaminen budjetoidaan suunnitelmavuosien 2023–2026 lisäksi kuluvan vuoden talousarvion tai ennusteen mukaisesti. Tämä vaikuttaa suunnitelmapoistojen laskentaan.
- Budjettiesitys ei ylitä kehystä.

4.3 Investoinnit

Investointiosassa valtuusto käsittelee määrärahat hankeryhmäkohtaisesti. Investointiosaan varataan talousarviovuonna tarvittava määräraha ja lisäksi suunnitelmavuosille arvioitu määrärahan tarve.

Investointiosassa esitetään hankekohtaisesti investointeja koskevat tavoitteet, jossa selvitetään mm. tavoitellaanko palvelutuotannon määrän lisäystä, palvelukyvyn parantamista vai tuotannon tehostamista. Perustelutietona esitetään hankkeiden kokonaiskustannusarviot. Jos hankkeen tai sen osan toteutuminen viivästyy talousarviossa arvioidusta aikataulusta, tarvittava osa rahoituksesta on otettava seuraavien vuosien talousarvioon. Kaupungin rakentamisinvestoinnit suunnitellaan ja esitetään taloussuunnitelmassa kymmenelle vuodelle. Tämä aineisto ladataan SAP:in talousohjauksen toimesta. Muut investointien hankeryhmät syötetään suoraan SAP-järjestelmään ja ne esitetään suunnitelmavuosille 2023–2026.

Talousarvion investointiosaan budjetoidaan investointiin saatava rahoitusosuus, joka voi olla valtionosuutta tai muuta rahoitusosuutta. Rahoitusosuus budjetoidaan tuloksi sille vuodelle, jonka aikana oikeus tuloon arvioidaan kunnalle syntyvän.

Taloussuunnitelman 2023–2026 investointien määrärahojen ja tuloarvioiden kehukset määritetään alustavasti toimialojen kehysneuvotteluissa huhtikuussa ja niistä päätetään kaupunginhallituksessa 6.6.2022.

4.3.1 Investointiosan hankeryhmät

Irtain omaisuus

Pysyvillä vastaavilla (aiemmin käyttöomaisuus) tarkoitetaan jatkuvasti useana tilikautena tuloa tuottavia hyödykkeitä, koneita ja kalustoa sekä ICT-ohjelmistoja. Hankintoihin käytetään investointiosan irtaimistomäärärahaa tai aineettoman omaisuuden määrärahaa. Investointimäärärahan pienhankintaraja on 10 000 euroa. Laitteen asennus kuuluu hankintameno. Laitteen käytön koulutus ei kuitenkaan ole investointia.

Ensikertainen kalustaminen on irtainta omaisuutta, joka hankitaan kohteen uudisrakentamisen tai perusparantamisen yhteydessä. Ensikertainen kalustaminen käsitellään yhtenä pysyvien vastaavien kohteena, vaikka sen hankinta kertyisi pidemmällä aikavälillä ja useammista pienemmistä hankinnoista. Lisähankinnat ensikertaiseen kalustamiseen ovat käyttötalousmenoja. Ensikertaisen kalustamisen suunnitelman mukainen poistolaskenta alkaa, kun koko kalustaminen on valmis.

Toimialan irtaimen omaisuuden hankintaesitykset toimitetaan talousohjaukseen toimialan budjettien neuvottelumateriaalien yhteydessä.

Aineeton omaisuus

Aineettoman omaisuuden investoinnit suunnitellaan vuosille 2023–2026. Tietohallinto luo toimialojen esityksistä tuottavuuspriorisointiin pohjautuvan esityksen uudeksi investointiohjelmaksi ICT-hankejohtoryhmään päätettäväksi. Aineettoman omaisuuden budjetointivastuu on tietohallinnossa ja määrärahat budjetoidaan kohdetasolla (sisäinen tilaus).

Osakkeet ja osuudet

Osakkeiden ja osuuksien budjetointivastuu on keskitetty talousohjaukseen.

Rakentaminen

Kiinteistöt ja tilat -palvelualue vastaa uudisrakentamisen, korjausrakentamisen ja vuokra- ja osaketilojen muutostöiden budjetoinnista investointiosaan kohdetasolla (sisäinen tilaus).

Kiinteä omaisuus ja julkinen käyttöomaisuus

Kaupunkiympäristön toimiala vastaa kiinteän omaisuuden sekä julkisen käyttöomaisuuden hankeryhmien budjetoinnista.

4.3.2 Toimitilainvestointien valmistelu

Tilahallinta on ohjeistanut toimialat valmistelemaan toimitilaesityksensä seuraavasti:

Toimitilaesitysten tulee perustua kaupunkitasoiseen palveluverkkosuunnitelmaan sekä talous-suunnitelmaesitysten laadinnan yhteydessä tarkistettuihin toimialakohtaisiin palvelutarpeisiin. Kaupunkitasoinen palveluverkkosuunnitelma 2022–2031 on parhaillaan valmistelussa ja se hyväksytään kaupunginvaltuustossa syksyllä 2022.

Kiinteistöt ja tilat palvelualue valmistelee toimialojen päivitetyistä toimitilainvestointiesityksistä koosteen, jota käsitellään palveluverkkosuunnittelutyöryhmissä sekä hankejohtoryhmissä.

Palveluverkkosuunnitteluprosessissa valmistellut päivitetyt toimialojen toimitilainvestointiesitykset käsitellään lautakunnissa talousarviokäsittelyn yhteydessä. Kaupunkitasoinen investointiryhmä (hankejoto) sopeuttaa investointiesitykset investointikehykseen käymällä yksityiskohtaisesti läpi toimitilainvestointiesitysten päivitykset sekä kunnallistekniset hankkeet ja päättää keskeisistä taloussuunnitelmakauden investointiesityksistä. Toimitilainvestointiesitys sisällytetään kaupunginjohtajan taloussuunnitelmaesitykseen 2023–2026.

Muutosesitykset voimassa olevaan toimitilainvestointiohjelmaan laaditaan tilakeskuksen toimialoille 4.2.2022 lähettämän ohjekirjeen mukaisesti (liite 5).

Investointiesitys tehdään sähköisesti Optimaze kiinteistönhallinnan ModelSpace-järjestelmään erillisen käyttöjäohjeen mukaisesti (liite 6).

Toimialojen tekemät ja toimialan johdon hyväksymät toimitiloihin liittyvät toimitilainvestointiesitykset on ohjeen mukaisesti viety kootusti **28.2.2022 mennessä** kiinteistönhallinnan Modelspace-järjestelmään liitteen 6 ohjeen mukaisesti.

Vuosikorjaustyöesitykset vuodelle 2023 tehdään erikseen toimitettavan ohjeen mukaisesti kiinteistönhallinnan Manager-järjestelmään. Vuosikorjaustyöesitykset koskevat alle 10 000 euron korjaustöitä.

Talousarvio 2023 ja taloussuunnitelma 2024–2026 laaditaan talous ja strategia palvelualueen talousohjausyksikön antaman aikataulun mukaisesti.

Lisätietoja antavat:

- hankeohjelmoija Risto Adler
- tilakeskusjohtaja Pekka Wallenius
- pihavastaava Marika Suotula (pihat)
- keittiöasiantuntija Tarja Aaltola (keittiölaitteet)

4.4 ICT-investointien ja tietohallinnon käyttötalouden talousarvioesityksen valmistelu

Tietohallinto esittää keskitetysti määrärahat palvelutoiminnan kehittämiseen liittyvien suunnitelmiansa sekä toimialojen toimittamien esitysten perusteella.

Jotta tietohallinto voi tehdä talousarvioesityksen tarvittavista määrärahoista vuodelle 2023, toimialojen on toimitettava sille hanke-ehdotukset ja käyttötalousarviot. Toimialat priorisoivat hanke-ehdotuksensa tietohallinnon digisuunnitelmien pohjalta, toimialan asiakkuus- ja kehityspäälliköiden johdolla viimeistään 28.2.2022. Samassa yhteydessä on toimitettava käyttötalousarviot uusista toimipisteistä, laitteista ja tietoliikenteestä. Tätä ennen hanke-ehdotukset ja niihin liittyvät käyttötalousarviot tulee käsitellä yhdessä tietohallinnon ICT-asiakkuus- ja kehityspäälliköiden kanssa. Samassa yhteydessä osapuolien on käytävä läpi ja päivitettävä olemassa olevat viime vuoden ehdotukset Thinking Portfoliosta.

4.5 ICT-investoinnit

Toimialan talous- ja hallintojohtajan sekä tarvittaessa johtoryhmän hyväksymien hanke-ehdotusten pohjalta tietohallinnon kehityspäällikkö yhdessä toimialan kanssa täyttää ideasalkkuun ideoiden esittelyt. Muista kuin lakisääteisistä hanke-ehdotuksista kehityspäällikkö täyttää yhteistyössä toimialan kanssa kustannushyötylaskelman. Investointiesityksestä täytetään tarkempi hyötyjenhallinta-arvio, mikäli kehityskohteen ensisijainen hyötytavoite on kustannustason pienentäminen.

Ideoiden priorisointi tehdään priorisointi-excelissä. Asiakkuus- ja kehityspäällikkö tarkastavat ja tarvittaessa päivittävät Thinking Portfoliossa jo olevat hanke-ehdotukset. Aiemmin esitetyt ideat ja kustannushyötylaskelmat löytyvät Thinking Portfoliosta, tarvittaessa tietohallinnon asiakkuus-, kehitys- tai palvelupäälliköt auttavat toimialaa.

Vuoden 2023 TAE-käsittelyssä tullaan painottamaan kaupungin strategiassa määriteltyä Digitaalista siirtymää. Digitaalisen siirtymään alakohdat ovat sähköisten palveluiden lisääminen ja sisäisten prosessien automatisointi.

Investointiehdotusten käsittelyssä on edelleen vahva painotus kustannushyötytarkastelulla. Investointiehdotuksilla, joilla havaitaan saatavan selkeitä kustannussäästöjä, on parhaat mahdollisuudet hyväksyntään.

Toimialojen tulee lunastaa päättäneiden investointien osalta kustannushyötylaskelmissaan ilmoittamansa hyödyt. Hankkeen aikaiset koulutuskulut (pääkäyttäjä- ja loppukäyttajakoulutukset) ovat käyttötalousmenoa, johon toimialojen tulee varautua.

Tietohallinto luo toimialojen esityksistä päivitetyn esityksen uudeksi investointiohjelmaksi ICT-hankejohtoryhmään päätettäväksi. ICT-investointeja vuodelle 2023 on käsitelty ja käsitellään ICT-hankejohtoryhmän kokouksissa.

4.6 Käyttötalous

4.6.1 ICT-käyttötalous

Käyttötalouteen liittyviä kustannuksia ovat mm. työasemiin liittyvät hankinta- ja leasing-kulut, lisenssit, tietojärjestelmien ylläpito- ja käyttökulut sekä tietoliikennekulut. Investointeihin liittyvät käyttötalousarviot tulee dokumentoida ideasalkkuun.

Toimialan on ilmoitettava kyselyllä IT-kuluihin (käyttötalous) liittyvistä tarpeista:

- Toimipisteissä tapahtuvat muutokset (uusi toimipiste, toimipisteiden laajennukset, suuret remontit)
- Muutokset henkilömäärissä
- Lisäykset tietojärjestelmien ja / tai ohjelmistojen käyttäjämäärissä (lisenssitarpeet)
- Päätelaitteisiin liittyvät tarpeet

(linkki: <https://link.webropolsurveys.com/S/A9D09EDBB89095C6>)

Huom! Tietohallinto sitoutuu ajoissa ilmoitettuihin ja sovittuihin muutoksiin, mikäli tietohallinnon käyttötalousvaikutukset huomioidaan. Muussa tapauksessa palvelutasoa ja rahoitusta ei voida luvata.

Toimialojen **tulee itse varautua omassa talousarviossaan** seuraaviin käyttötalouskuluihin:

- AV-laitteiston kulut

- Toimialan erikoislaitteistojen kulut (esim. erityisvalmisteiset kannettavat)
- Mobiili- ja tablettipäätelaitteista aiheutuvat hankintakulut (Hankkiminen yhteistyössä tietohallinnon kanssa)
- Mobiiliiliittymien kulut
- Yksittäisissä työasemissa tai vain joissakin yksiköissä käytössä olevat ohjelmat (esim. Adobe-julkaisutuotanto- ja kuvankäsittelyohjelmat, koulujen opetusohjelmat)
- Tulostuskustannukset osana pilvitulostusratkaisua
- IT-tarvikkeet: Näytöt, näppäimistöt, telakat, kuulokkeet, ergonomiahiiret ja laukut
- Palauttamatta jääneet tai kadonneet leasing-laitteet
- Tietopalvelujen käyttökulut (esim. Trafin ajoneuvorekisteri, asiakastieto.fi)
- Toimialojen itse hankkimien verkkotunnusten (domain-nimien) kulut (Tietohallinto vastaa keskitetysti hallinnoitujen verkkotunnusten kustannuksista)
- Tietotekniikan käyttöön ja tietojärjestelmähankkeisiin liittyvät koulutuskulut ja ohjelmien koulutuskulut
- ACE-puhelinjärjestelmän budjetoinnin ohjeistaa kuntalaispalvelut

4.6.2 Tukea valmisteluun ICT-asiakkuus- / kehitys- / palvelupäälliköiltä

- Kasvatuksen ja oppimisen toimiala: Kirsi Lehto / Lauri Forsman / Jukka Sorsa
- Kaupunkiympäristön toimiala: Taina Lampi / Juha Tuukkanen / Esa Suoranta
- Kaupunkistrategian ja johdon toimiala: (Kuntademokratia, Hankinta, Viestintä, Kasvu-palvelut): Kristiina Ahtiainen / Juha Tuukkanen / Paula Sillanpää / Teemu Peltonen
- Kaupunkistrategian ja johdon toimiala: (HR / Talous ja strategia): Kristiina Ahtiainen / Ville Mäenpää / Kiira Haapala / Paula Sillanpää / Erikka Ralli / Teemu Peltonen
- Kaupunkikulttuurin toimiala: Kristiina Ahtiainen / Tuulia Haikarainen

5 Konserni kunnan talousarviossa

Kuntalain (410/2015) 14 §:ssä korostetaan valtuuston asemaa ja kokonaisvastuuta kunnan toiminnasta ja taloudesta. Valtuusto vastaa kuntastrategiasta, jossa valtuusto päättää kunnan toiminnan ja talouden pitkän aikavälin tavoitteista. Kunnan toimintaan kuuluu 6 §:n tarkoitetuin tavoin kaikki toiminta, jossa kunta on mukana. Kunnan oman organisaation lisäksi strategiassa on arvioitava pitkän aikavälin tavoitteita koko kuntakonsernissa, kuntien yhteistoiminnassa sekä sopimukseen ja rahoittamiseen perustuvassa toiminnassa.

Valtuusto vastaa kunnan strategisesta päätöksenteosta, koko kuntakonsernin tavoitteiden asettamisesta, toiminnan ja talouden tasapainosta sekä toiminnan arvioinnista ja seurannan järjestämisestä. Kuntalain 39 §:n mukaan kunnanhallitus vastaa kunnan toiminnan omistajaohjauksesta. Omistajaohjauksella ja konserniohjeilla on huolehdittava siitä, että kunnan tytäryhteisön hallituksessa otetaan huomioon kuntakonsernin kokonaisuus.

Kuntalain tavoitteena on ollut luoda kokonaisvaltainen näkökulma kunnan toimintaan, jolloin taloudellisen tilanteen arvioimisessa tulisi näkyä peruskunnan talouden lisäksi selkeästi myös kunnan toiminta ja vastuut kuntakonsernina ja kuntayhtymissä.

Kuntalain 110 §:n mukaan valtuuston on vuoden loppuun mennessä hyväksyttävä kunnalle seuraavaksi kalenterivuodeksi talousarvio ottaen huomioon kuntakonsernin talouden vastuut ja velvoitteet. Talousarvion hyväksymisen yhteydessä valtuuston on hyväksyttävä myös taloussuunnitelma kolmeksi tai useammaksi vuodeksi (*suunnitelmakausi*). Talousarviovuosi on

taloussuunnitelman ensimmäinen vuosi. Talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksytään kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet.

5.1 Konsernin vastuut ja velvoitteet

Koska valtuuston tulee talousarviota hyväksyessä ottaa huomioon kuntakonsernin talouden vastuut ja velvoitteet, liitetään talousarvioon ja -suunnitelmaan 2023–2026 luku Kuntakonserni 2023–2026. Luvussa esitetään:

1. Konsernirakenne 31.8.2022 sekä erilaiset järjestelyt ja konsernirakenteen muutokset
2. Konsernirakenteeseen suunnitellut muutokset taloussuunnitelmakaudella 2023–2026
3. Konsernin investoinnit taloussuunnitelmakaudella 2023–2026

Investoinnit esitetään taulukkomuodossa. Taulukkoon sisällytetään kaupungin investoinnit yhteensä, merkittävien tytäryhteisöiden investoinnit yhteisöittäin, muiden tytäryhteisöjen investoinnit yhteensä sekä kuntayhtymien investoinnit TS 2023–2026 mukaisesti. Luvut esitetään omistussuhteiden mukaisena osuutena yhteisön investoinneista (konsernitilinpäätöksen mukaisesti). Taulukossa tulee olla sarakkeet TP2021, TA2022, TA2023, TS2024, TS2025, TS 2026.

4. Kaupungin ja tytäryhteisöjen lainakannankehitys taloussuunnitelmakaudella 2023–2026

Lainakanta esitetään taulukkomuodossa. Taulukkoon sisällytetään kaupungin lainakanta, merkittävien tytäryhteisöjen lainakanta yhteisöittäin, muiden tytäryhteisöjen lainakanta yhteensä sekä kuntayhtymien lainakanta TS 2023–2026 mukaisesti. Luvut esitetään omistussuhteiden mukaisena osuutena yhteisön lainakannasta (konsernitilinpäätöksen mukaisesti). Taulukossa tulee olla sarakkeet TP2021, TA2022, TA2023, TS2024, TS2025, TS 2026.

5. Konserniyhteisöille myönnetty ja suunnitellut takaukset tekstinä sekä taulukkona.

5.2 Tytäryhteisöille asetettavat tavoitteet

Kuntalain 14 §:n mukaan valtuusto päättää kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden keskeisistä tavoitteista sekä konserniohjauksen periaatteista. Valtuusto voi asettaa tavoitteita konsernijohtolle koskien tytäryhteisöjen toiminnan ohjausta ja valvontaa. Vastaavaa menettelyä sovelletaan myös kuntayhtymän ja liikelaitoskuntayhtymän konserniohjauksessa.

Valtuuston ohjaus ei kuitenkaan sido oikeudellisesti tytäryhteisöjä. Tavoiteasettelu tässä tarkoituksessa on luonteeltaan välillistä, pääomistajan tahdon esiintuomista. Valtuuston tavoiteasettelu voi koskea tytäryhteisön asemaa, toiminnan laajuutta ja toimintaedellytyksiä tai palvelun laatua, hinnoitteluperiaatteita taikka pääoman tuottovaatimuksia. Tytäryhteisöille asetettavat tavoitteet tulee pääsääntöisesti ottaa kunnan voimassa olevaan talousarvioon ja -suunnitelmaan. Tytäryhteisöjen tavoitteiden toteutumisesta raportoidaan osavuosisikatsausten yhteydessä.

Kaupungin konserniohjaus- ja valvonta valmistelee tytäryhteisöille asetettavat tavoitteet osaksi Vantaan kaupungin taloussuunnitelmaa 2023–2026. Kaupunginhallituksen konsernijaoston tehtävänä on tehdä esityksiä ja antaa toimintaohjeita kaupunkikonsernin yhteisöille asetettavista toiminnallisista ja taloudellisista tavoitteista. Tavoitteiden yhteydessä esitetään myös

merkittävien yhteisöjen investointiohjelman sisältö. Tavoitteet tulee valmistella talousarvioneuvotteluihin mennessä.

Kaupungin konserniohjaus- ja valvonta laatii konsernirakenteen kuvauksen, muutokset konsernirakenteessa sekä taulukot kuntakonsernin investoinneista, lainakannan muutoksista sekä takauksista.

Merkittävimpiä tytäryhteisöjä koskevat tavoitteet ja investoinnit esitellään Kaupunginvaltuuston iltakoulussa 22.9.2022.

6 Budjetoitijärjestelmä

6.1 Järjestelmän rakenne

Talousarvio ja -suunnitelma laaditaan SAP BW4/HANA-budjetoitijärjestelmässä. Budjetoitijärjestelmä sisältää henkilöstömenosuunnittelun, muun käyttötalouden suunnittelun, investointisuunnittelun sekä rahoituserien suunnittelun.

Toimialat budjetoivat ainoastaan talousarviovuoden 2023 koskevat luvut. Talousohjaus budjetoit toimialoille jatkovuosia koskevat korotukset. Jatkovuosilla huomioidaan Vantaan tuottavuus- ja kasvuohjelma 2021–2025.

Suunnitteluhierarkia koostuu seuraavista tasoista:

- yritys (esim. Vantaan kaupunki vahinkorahasto ja asuntolainarahasto)
- toimiala (esim. Kasvatuksen ja oppimisen toimiala)
- palvelualue (esim. Varhaiskasvatus)
- tulosityksikköryhmät (toimialojen määrittelemä)
- tulosityksikkö, taso, jolle budjetoidaan

Investoinnit budjetoidaan koko suunnitelmakaudelle. Rakentamisinvestoinnit ladataan Scudo-järjestelmästä laaditun aineiston pohjalta.

Järjestelmässä laadinta etenee koko kaupungissa samassa aikataulussa. Jatkossa toimialoilla ei ole erikseen toimialan pääkäyttäjiä SAP-järjestelmässä. Koko järjestelmässä suunnittelijoita on noin 30. Suunnittelijoiden käyttöoikeudet rajataan toimiala / palvelualue-tasoisesti. Käyttöoikeudet rajataan investointeihin vastaavalla tavalla. Talousohjauksen pääkäyttäjä päivittää järjestelmään henkilöstömenojen suunnittelua varten sivukulut ja lomarahan prosentit.

6.1.1 Talousarvion laadinta SAP-järjestelmässä

Talousohjaus avaa uuden budjettiversion suunnittelukauden pohjaksi. Ennen kuin toimialat aloittavat talousarvion lukujen syötön järjestelmään talousohjaus tekee seuraavat toimenpiteet:

Keskitetysti talousohjauksesta ladataan

- budjetoidut toimet henkilöstömenosuunnittelun pohjaksi,
- sisäiset vuokrat niiden tarkistuksen jälkeen sekä
- laskettaa poistot valmiista käyttöomaisuudesta

Talousarvion ja käyttösuunnitelman päätösten (lautakuntapäätös, kj, kh, kv) hallitaan keskitetysti talousohjauksesta. Lautakuntapäätös tehdään sen jälkeen, kun kaikki lautakunnat ovat käsitelleet talousarvion.

Talousohjaus kopioi talousarvion käyttösuunnitelman pohjaksi keskitetysti kaikille toimialoille ja rahastoille. Toimialat tekevät käyttösuunnitelmaan tarkennukset ja tallentavat ne järjestelmään.

Talousarvioon ja käyttösuunnitelmaan voidaan excel-lomakkeella ladata tietoja kustannuspaikka tilitasolla.

Talousohjaus järjestää keskitetysti budjetoitijärjestelmän koulutuksia toimialojen ilmoittamien tarpeiden mukaisesti.

6.1.2 Henkilöstömenosuunnittelun tiedot

Suunnittelun alkaessa järjestelmään on päivitetty sivukulu- ja palkankorotusprosentit yrityksittäin. SAP-HR:stä ladataan henkilöstömenosuunnittelun pohjaksi budjetoidut toimet, jotka palkanlaskennan eHijat järjestelmän huhtikuun palkanmaksun mukaisiin tietoihin. Ennen talousohjauksen tekemää latausta henkilöstöpalvelut tekevät erillisajon eHijatista SAP-HR:ään, jolla päivitetään kustannustenjakotiedot budjetoiduille toimille.

Talousohjaus järjestää toimialoille uuden järjestelmän käyttöönottokoulutuksen, jossa käydään läpi henkilöstömenosuunnittelu sekä talousarvion muut menot ja tulot.

6.2 Suunnitteluhierarkian ylläpito

Suunnitteluhierarkian ylläpito tapahtuu talouspalveluissa. Kustannuspaikka tai tulosityksikösolmumuutokset pitää tilata alla olevasta linkistä avattavalla lomakkeella.

<https://forms.office.com/Pages/ResponsePage.aspx?id=LNbV2jCYsE2cFYm-MXPPqYx9N8R1w9CniLJcPnzcsNUOVpQMERNsu1WNk9UMTNJWjIJu-kVMQVpQQSQIQCN0PWcu>

Suuremmista hierarkiamuutoksista tulee olla yhteydessä etukäteen SAP-pääkäyttäjiä talousohjauksessa ja talouspalveluissa.

Kaupungin tilikarttaa koskevat muutokset ja päivitykset hoidetaan talouspalveluissa.

7 Liitteet

Liite 1a Taloussuunnitelman 2023–2026 ja sitovien tavoitteiden laadintaprosessin aikataulu

Liite 1b Sukupuolitietoisesta budjetoinnista talousarviossa 2023

Liite 2 Tulosalueen henkilöstö- ja henkilöstömenosuunnitelma 2023–2026

Liite 3a Koulutussuunnitelmapohja 2023

Liite 3b Koulutussuunnitelmadiasetti 2023

Liite 4 Mallitekstipohjat toimiala ja tehtäväalue yhteensä 2023

Toimitilainvestoinnit

Liite 5 Ohje toimitilainvestointiohjelma 2023

Liite 6 Ohje Modelspace–Vantaan investointisuunnittelu 2023

Tietohallinnon investoinnit

Liite 7 ICT-investointien sekä tietohallinnon käyttötalouden talousarvioesityksen valmistelu